

Tıphane'den Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne (1827-2019)

Gülten Dinç

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Cite this article as: Dinç G. Evolution of the medical faculty from Tıphane to Cerrahpaşa Medical Faculty (1827–2019). *Cerrahpaşa Medical Journal* 2020; 44(1): 1-20.

Öz

Adını, sınırları içinde bulunduğu İstanbul'un, Fatih ilçesi, Cerrahpaşa semti ve bu semte adını veren Cerrah Mehmet Paşa'dan alan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, İstanbul Tıp Fakültesi ile birlikte ülkemiz tıp fakültelerinin en eskisidir. Fakülte'nin mekânsal kökeni Taküyiddin Paşa Konağı'nda kurulan geçici kolera hastanesine, tarihsel kökeni ise 14 Mart 1827'de kurulan Tıphane-i Amire'ye dayanır. Makalede, fakültenin 192 yıllık kısa bir tarihçesi ile bu süreçte yaşanan önemli dönüşüm noktalarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi, Cerrahpaşa Hastanesi

Evolution of the medical faculty from Tıphane to Cerrahpaşa Medical Faculty (1827–2019)

Abstract

Cerrahpaşa Medical Faculty, located in the Fatih district of Istanbul, derives its name from its neighborhood and is the oldest medical faculty in our country besides Istanbul Medical Faculty. The historical origin of the faculty goes back to Tophane-i-Amire, which was established on March 14, 1827. This article summarizes the 192-year history of the faculty as well as its significant transformations during this timeline.

Keywords: Cerrahpaşa Medical Faculty, History of Medicine, Cerrahpaşa Hospital

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yerleşkesi, İstanbul'da Tarihi Yarımada'nın sınırları içindeki Yedinci Tepe'nin olduğu bölgede, Marmara Denizi'ne doğru alçalan eğimli bir arazi üzerinde yer alır. Yerleşkenin olduğu bölge, Bizans döneminde, XII. Bölge'nin içinde ve kentten en önemli anayolu olan Mese'yi Altın Kapı'ya bağlayan aks üzerindeki Forum Arkadios'un güney batısındadır. Arkadios Forumu'nun olduğu bu bölge II. Bayezıt döneminden itibaren Avrat Pazarı adıyla anılır ve giderek yoğunluğu artan bir Müslüman yerleşkesi haline gelir [1]. Günümüzde Fatih ilçesi, Cerrahpaşa Mahallesi içinde bulunan yerleşkenin sınırlarını; Doğuda Yokuş Çeşmesi Sokağı, Batıda Etyemez Tekkesi Sokağı, Güneyde Org. Abdurrahman Nafiz Gürman Caddesi ile Kuzeyde Kocamustafapaşa Caddesi çizer. Bu kapsamdaki yerleşkenin Kuzeybatısında Esekapı Külliyesi/İbrahimağa Medresesi (Şu anda, Yeşilay Danışmanlık Merkezi; YEDAM), Kuzeyinde Haydar Kethüda Camii, Güneyinde ise İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Beyazıd-ı Cedid (Etyemez) Camii, Kadem-i Şerif Tek-

kesi (Şu anda, İsrail Uluslararası Dayanışma ve Yardım- laşma Derneği), Nefise Hanım Çeşmesi ve Kasap İlyas Camii aynı ada içinde bulunmakla Cerrahpaşa Tıp Fakültesi yerleşkesine sınır komşuluğu yapar.

Yerleşkenin bugünkü (01.12.2019) konumu

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin bugünkü yerleşimi üç ana eksen/aks üzerinden konumlandırılabilir.

Bu bağlamda Aralık 2019 itibari ile birinci eksen; Kocamustafapaşa Caddesi'ne açılan Kuzey yani ana yaya giriş kapısının sağındaki tarihi Göğüs Hastalıkları Binası ile solundaki Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi'ni geçtikten sonra başlayan ve iki tarafa doğru meydanlık ve yeşil alanlar boyunca soldaki Psikiyatri Anabilim Dalı'nın önünden en sağdaki Temel Tıp Bilimleri Prefabrik Binası'na kadar uzanan alan ve çevresindeki yapılar olarak tanımlanabilir. Bu eksen üzerinde Tıp Tarihi Müzesi'nin önünden geçip sola dönüldüğünde Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dekanlığı'nın yerleştiği tarihi bina, yanında şu anda restore edilmekte olan tarihi Neşet Ömer İrdelp Amfisi, meydanın doğusunda tarihi Psikiyatri Anabilim Dalı binası, onun önünden devam edip ilk sola sapıldığında yolun sonundaki cepte Radyasyon Onkolojisi Anabilim Dalı Poliklinik ve Tedavi Ünitesi prefabrik binası, Uğur Derman İngilizce Tıp Programı Binası ve aynı yoldan geri dönüşte soldaki hemşire lojmanı ve sağlık kurulu binası, soldan ikinci alt yola girildiğinde Nörolo-

Geliş Tarihi /Received: 28.10.2019

Kabul Tarihi /Accepted: 28.11.2019

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Gülten Dinç, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

E-posta/E-mail: gdinc@istanbul.edu.tr

DOI: 10.5152/cjm.2020.19024

ji ve Fizik Tedavi binaları ile önlerindeki otopark alanı, aynı yoldan geri dönüşte aksın güneyinde/solda Sabancı Jinekolojik Onkoloji ile Kadın Hastalıkları ve Doğum binası, Dahiliye'ye inen yolun karşısına geçerek devam edildiğinde köşede şu anda yerinde dönüşüm nedeni ile hepsi yıkılmakta olan; Banka, Başhekimlik ve Prof. Dr. Burhanettin Toker amfilerinin içinde olduğu blok ile aradaki küçük meydancığı çevreleyen eski Cerrahi ve Nöroşürüji sonraki Ortopedi binası, devamında eski acil ve yoğun bakım binaları, diğer banka ve köşedeki eski Sağlık Bilimleri binasının önünden Samatya'ya doğru inen yolun karşısına geçip devam edildiğinde solda; yıkılan kütüphane binası, yaz kantini ve bunların önündeki eski otopark alanları ile aksın en sonunda yer alan yeni Temel Tıp Bilimleri Prefabrik Binasına ulaşılır. Yolu, aks üzerinden geri dönerken ise solda yani yerleşkenin kuzeyinde; yıkılan eski Adli Tıp ve Oditoryum binalarının alanları, Kuzey giriş kapısı, yolu geçtikten sonra aynı yönde Güner Ciner Özdemir Kız Öğrenci Yurdu, arkasında eski Dr. Natuk Birkan Kız Öğrenci Yurdu olan ve şu anda geçici Göğüs Hastalıkları binası olarak kullanılan bina ile yolun en sonunda yine şu anda restore edilen Göğüs hastalıkları binası bulunur.

Yerleşkenin ikinci eksenine; Kadın Doğum ile banka/başhekimlik binasının bulunduğu köşeden Dahiliye Binasına doğru uzanan yolu aşağı doğru yürürken, solda deprem hasarı nedeni ile boşaltılan Çocuk Acil, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları binası ile Çavuşzade Cami, sağda ise yine boşaltılan ve yıkım sürecine giren Kulak Burun Boğaz Poliklinikleri ve Santral binasının önünden geçilerek ulaşılır. Bu eksen solda Cerrahi Binası'nın yanındaki Doğu kapısından, ortadaki otopark alanları ve yolu takiben en sağdaki Yemekhane binasına kadar uzanır. Bu eksen temelindeki yerleşimi tanımlamak için hareket edildiğinde Çavuşzade Camii'nden sola döndüğünde; çocuk hastalıkları, nöroloji ve fizik tedavi binalarının arka kısımlarını takiben yerleşkenin I. Doğu kapısına ulaşılır. Buradan yine aynı eksen üzerinden geri döndüğünde; solda Cerrahi Monoblok binası ve Kan Merkezi girişi ile Radyoloji Anabilim Dalı ve bitişiğindeki Dahiliye Binası, Dahiliye otoparkı, merkezi kantin alanı, biraz ileride yıkılmış olan eski Temel Tıp Bilimleri Binası'nın alanı ile restorasyon ve güçlendirme çalışmaları tamamlanan Ekrem Kadri Unat, Talia Bali Aykan ve Meliha Terzioğlu Amfilerinin bulunduğu blok uzanır. Binanın önünden ilerleyerek Samatya'ya inen yolun karşısına geçildiğinde, köşede İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi (Samatya)'nin duvarı ile aksın sonunda Batı yaya kapısı, buradan geri döndüğünde solda, Yemekhane, Hastane Garajı, Şah Sultan Camii, yolun sonunda eski kütüphane binasının alanı ile taksi durağı, yolun karşısına geçildiğinde sol tarafta Atatürk anıtı ve tepeye doğru uzanan yeşil alan ile eski Acil ve Ortopedi binalarının arkası görülür.

Yerleşkenin üçüncü eksenine ise Dahiliye ve Eski Temel Tıp Bilimleri Binası'nın arasındaki otoparktan inilen merdivenlerden sola dönülüp, sağdaki Nükleer Tıp Anabilim Dalı Moleküler Görüntüleme Merkezi Prefabrik Binasının önünden geçilerek ulaşılabilir. Bu eksen de soldaki II. Doğu kapısından, sağdaki İstanbul Eğitim Araştırma Hastanesi duvarına kadar olan bölümü kapsar. Bu aks üzerinde Moleküler Görüntüleme binasından sola doğru ilerleyince dahiliye ve cerrahi binalarının arkasından Kreş ve Anaokulu ile Acil prefabrik binalarına ulaşılır. Binanın önündeki II. Doğu kapısından geri döndüğünde ise solda Fikret Biyal Tıbbi Biyokimya Laboratuvarı, Kasap İlyas Camii, Hastaneler Genel Direktörlüğü prefabrik binası, Nöroşürüji Anabilim Dalı Binası ve hepsi prefabrik olarak sırasıyla; Patoloji Anabilim Dalı, Poliklinikler (Ortopedi ve Travmatoloji, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon, Nöroloji, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Kulak Burun Boğaz, Odyoloji ve Konuşma Bozuklukları) binası, Klinik Araştırmalar Merkezi, Tıbbi Mikrobiyoloji Laboratuvarı, Tıbbi Genetik Anabilim Dalı, Genetik Hastalıklar Tanı Merkezi, Güney kapısı, Nöroloji Anabilim Dalı, Kütüphane Okuma Salonları, Adli Tıp Anabilim Dalı ve Kütüphane binaları, İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin duvarı ve buradan geri döndüğünde solda yeni taşınılan Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları prefabrik binası bulunur. Yerleşkenin Aralık 2019 itibarıyla fiziksel yerleşimi bu şekildedir. Ancak fakültenin önünde, uzun bir yerinde dönüşüm süreci olduğundan tarihi binaların haricinde neredeyse tüm binaların boşaltılıp yerinde dönüşümüne yönelik yıkım çalışmaları hızla devam etmektedir. Bu kapsamda, her gün bir başka binanın yıkımı gündeme gelmekte, eski -yeni görüntüler belleklerimizdeki yerini almakta ve yerleşke çalışanları olarak bizler de fakültenin tarihsel ve en hüzünlü dönemlerinden birine tanıklık etmekteyiz.

Semte adını veren Cerrah Mehmet Paşa

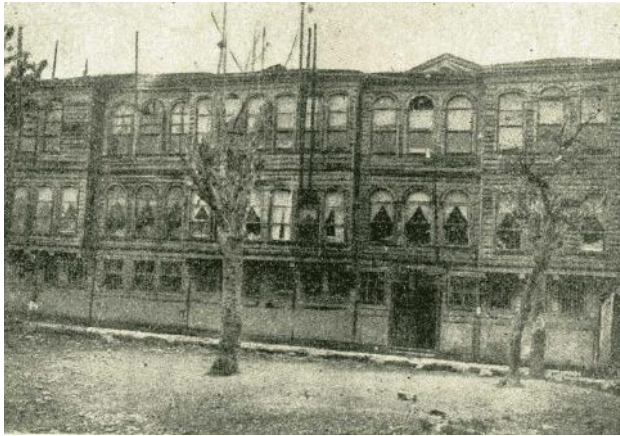
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi adını, semte de adını veren Cerrah Mehmet Paşa (Ö. 1604)'dan alır. Vezirlik ve sadrazamlık yapmış olan Cerrah Mehmet Paşa'nın bu semtte; cami, türbe, medrese, sebil, çeşme, şadırvan, çifte hamam gibi birçok eser yaptırması nedeniyle semt 16. yy.dan itibaren Cerrahpaşa adıyla anılır. Aslen bir devşirme olan Mehmet Paşa Enderun'dan yetişir. 1582'de 4. Vezir iken III. Murat'ın oğlu Şehzade Mehmet (III. Mehmet)'i sünnet etmesinden dolayı cerrah lakabı ile anılmaya başlanır [2-5]. Cerrah Mehmet Paşa, sünnetini yaptığı Şehzade Mehmet'in tahta geçmesi üzerine yeniçeri ağası, vezir ve 1595 senesinde sadrazam olur [6]. Dört ay sadrazamlık yapan Cerrah Mehmet Paşa, ömrünün son yıllarında gut (nikris/damla) illetinden dolayı makamına gelememesi, evinde de devlet işleriyle meşgul olamaması ve işlerini başkasına yaptırması nedeniyle halkın padişaha arzualerle şikâyet etmesi sonucunda 1599'da görevinden azle-

dilir [2, 7]. Döneminde saray cerrahlığı ya da Has Oda'da cerrahlık görevinde bulunduğu bazı kaynaklarda [2] yer almasına karşın, Cerrah Mehmet Paşa'nın hekimliği hakkında, yine bazı kaynaklardaki ehliyetsiz olduğu yönündeki ifadeler ile III. Mehmet'i sünnet etmesinden başka bilgi bulunmamaktadır [4, 7]. Bu nedenle herhangi bir tıp eğitimi alıp-almadığı, ne kadar süre ile saray cerrahlığı ya da hekimlik yaptığı konusunda net bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Tüm bu nedenler ve Cerrahpaşa semtinde Cerrah Mehmet Paşa döneminde, onun adına yapılmış/yaptırılmış yani Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin nüvesini oluşturabilecek bir sağlık kurumunun bulunmaması nedeniyle Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin, semtin adını almak dışında Cerrah Mehmet Paşa ile organik bir bağının bulunmadığı söylenebilir.

Cerrahpaşa Hastanesi

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin mekânsal temelini ya da çekirdeğini ise 1893'de geçici kolera hastanesi olarak kullanılan Taküyiddin Paşa Konağı oluşturur (Resim 1). Bina, günümüzdeki yerleşke alanında yer almış olan sağlıklı ilgili ilk yapıdır. Bu bağlamda Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin mekânsal tarihi, 1890'larda, şimdiki yerleşke alanının kuzeyindeki Kocamustafapaşa Caddesi üzerinde yer alan büyük bir ahşap bina olan ve adı kaynaklarda Takiyed-

Resim 1. Taküyiddin Paşa Konağı

Resim 2. 1912 Kolera salgını sırasında yapılan barakalar

din, Takeddin veya Takiddin olarak da geçen Taküyiddin Paşa Konağı'na dayanır. Binanın sahipleri olan Mutasarrıf Hasan Rüştü ve İhsan Efendiler, 1893 yılında çıkan kolera salgını sırasında boş olan Taküyiddin Paşa Konağı'nı, geçici kolera hastanesi olarak kullanılmak üzere Belediye emrine verirler. Salgın, Nisan 1894'te sona erdiğinde bina boşaltılır ve Üçüncü Belediye Dairesi buraya yerleştirilir. Bu sırada bahçesine kargir bir bina da eklenir. Ancak konak 10 Temmuz 1894 İstanbul depreminde hasar gördüğünden bir süre sonra satışa çıkarılır. Dönemin Padişahı II. Abdülhamit de aynı sıralarda, geçici kolera hastanesi olarak kullanılan yerlerin daimî hastaneye dönüştürülmesini emrettiğinden, konak 1896 yılında hastane yapılmak üzere Belediye tarafından satın alınır. Konak, hastaneye dönüştürülmek üzere Müessesat-ı Hayriye-i Sıhhiye'ye teslim edildiğinde boşaltılarak gerekli tamirat ve tadilat yapılır ayrıca bahçesine 100 yataklı bir pavyon ilave edilir. Hastane 23 Temmuz 1910 (R. 10 Temmuz 1326) tarihinde Cerrahpaşa Zükür (erkek) Hastanesi adı ile hizmete açılır. Cerrahpaşa'nın erkek hastanesi olmasının nedeni, yakındaki Haseki Nisa (kadın) Hastanesi'nin sadece kadınlar için olması, ayrıca İstanbul'da erkek hastaları alacak yeterli hastane bulunmamasıdır. Açılışından kısa bir süre sonra, 1912 kolera salgını İstanbul'u etkilediğinde konak yeterli olmaz, bu nedenle hastanenin bahçesine koleralı hastaların bakımı için üzerleri oluklu çinko ile kaplı barakalar yaptırılır. Erkek kolera pavyonu 24 yataklı, kadın pavyonu ise 12 yataklı bir barakadır. Bu sırada deniz tarafındaki ahşap bir bina ise cerrahî hastalıklar ve ameliyathane binası olarak kullanılır (Resim 2, 3). Her ne kadar uzun süren bir tamir ve tadilat geçirdiyse de artık

Resim 3. Ahşap Cerrahi Binası

eskimiş olan ve verimli hizmet sunulamayan Taküyddin Paşa Konağı'nın yıkılarak yerine yeni bir bina inşa ettirilmesi 1911'den itibaren gündeme gelmeye başlar. Ancak arazinin yeterli olmaması nedeniyle çevresindeki arazilerin satın alınması ya da istimlak gereklidir. Bu sırada yapılan istimlaklerin yanı sıra eski şeyhülislamlardan Cemalettin Efendi'nin bahçenin bitişiğindeki değerli arsasını hastaneye bağışlamasıyla arazi genişler. Bu arazi üzerinde yapımına başlanan Cerrahpaşa Belediye Hastanesi Merkez Dairesi (şimdiki Müze Binası) ve Cerrahi Pavyonu (şimdiki Dekanlık Binası) inşaatı (Resim 4, 5) 1916 yılında tamamlanarak kadın ve erkek hastalara hizmet vermek üzere açılır. Merkez Dairesi'nin ilk katı poliklinik, ikinci katı başhekimlik, laboratuvar, eczane ve poliklinik, Cerrahi Pavyonu'nun ilk katı dahiliye, göz, kulak; ikinci katı ise cerrahi servisi ve ameliyathaneye olarak düzenlenir. Taküyddin Paşa Konağı'ndan kalan küçük bir parça ise mutfak ve çamaşırhane olarak kullanılır. Bu sırada barakalardaki bulaşıcı hastalıklar, deri hastalıkları, karantina ve verem servisleri de hizmete devam eder. 1927 yılına gelindiğinde 150 yataklı hizmet veren hastaneye yeni bir Dahiliye Pavyonu (şimdiki Psikiyatri binası) inşasına başlanılır. 200 yataklı olarak planlanan ayrıca 75 yataklı bir verem bölümü de eklenen bina 1930'da tamamlanarak hizmete girer [1, 8-17].

Kaynaklara göre, Atatürk Cerrahpaşa Hastanesi'ni ilk kez Dahiliye Pavyonu'nun tamamlandığı 1930 yılında

Resim 4. Merkez ve Cerrahi binaları ile eski giriş kapısı

Resim 5. Dahiliye ve Cerrahi binaları

ziyaret eder. Gazi Mustafa Kemal, ziyaretini 14 Aralık 1930 Pazar günü, öğleden sonra saat 14.45'te yapar ve hastanede 45 dk. kalır. Ziyaretin amacı, Dahiliye Pavyonu'nun yapılmasından sonra hastanenin durumunu ve yeni hizmete giren bölümü görmek istemesidir. Saat 14.30'da Dolmabahçe Sarayı'ndan ayrılan Gazi, önce Cerrahpaşa hastanesine gelir. Başhekim Rüştü Bey ve diğer hekimler tarafından karşılanan Gazi Mustafa Kemal hastanenin durumu, teşkilatı ve idaresi hakkında bilgi alır, laboratuvarları ve pavyonları gezerek, her yeri büyük bir ilgi ile inceler. Bu sırada hastalarla da sohbet ederek sağlıkları ile ilgili sorular yöneltir. Aldığı yanıtlar ve hastanenin genel görünümünden memnun olan Mustafa Kemal, başhekime hastaneyi beğendiğini ifade eder ve hastanenin anı defterine;

"Gördüklerimden memnun oldum. Temizlik, intizam, ciddi mesai takdire şayandır

Gazi Mustafa KEMAL
14 Aralık 1930"

Resim 6. Atatürk'ün 1930'da yaptığı Cerrahpaşa Hastanesi ziyaretinden ayrılışı

Resim 7. Atatürk'ün Cerrahpaşa ziyareti haberi. Cumhuriyet Gazetesi, 15 Aralık 1930

satırlarını yazar. Gazi Mustafa Kemal, Hastaneden ayrılmak üzere dışarı çıktığı sırada hastanenin önünde toplanmış olan vatandaşlar kendisini tezahüratlarla karşılar. Bu sırada kalabalığın arasından öne çıkan Münibe Hanım isimindeki yaşlı bir kadını gördüğünde otomobilini durdurarak dilekçesini alır. 45 dakika süren ziyareti sonrasında saat 15.30'da hastaneden ayrılarak Haseki Kadın Hastanesi'ne yönelir (Resim 6-8) [18-21].

Yine bazı kaynaklara göre Atatürk Cerrahpaşa'yı 1936 yılında ikinci kez ziyaret eder. Bu tarihte Cerrahpaşa Artık Tıp Fakültesi kliniklerine ev sahipliği yapmaktadır. Bu ziyaretinde yanında doktoru Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp olduğu halde yine bir pazar günü, öğleden sonra hastaneye gelip, Cerrahi Kliniği'ni gezdikten sonra balkonuna çıktığı, kendisine ikram edilen kahveyi içerken karşıda Marmara Denizi'ne kadar uzanan araziye göstererek "Bu hastane at nalı şeklinde sahile kadar immelidir" sözlerini söylediği rivayet olunur [13, 22, 23]. Ancak bu ikinci ziyaret ile ilgili bugüne kadar herhangi bir fotoğraf ya da gün-ay içeren bir kayda ulaşılamamıştır. Atatürk'ün yaptığı ziyaretlerin gün gün kayıtlarına ulaşılabılırken bu ziyaret için böyle bir kayıt bulunmaz. İkinci ziyaretten ilk kez, Kazım İsmail Gürkan'ın 1967'de yayımlanan

'Cerrahpaşa Hastanesi tarihçesi' makalesinde [13] söz edilir. Acaba burada, yapılan tek ziyarete ait anılar hafızalarda karışmış mıdır? 1930 olan tarih sehven 1936 yazılmış ve bu yanlışlık daha sonraki yayınlarda da devam etmiştir? Ya da eğer bu ziyaret yapıldı ise Ord. Prof. Dr. Neşet Ömer ile birlikte geldiğinin yazılmasından hareketle 'Acaba bu ziyaret bir hastalık nedeniyle mi idi?' gibi soru işaretleri henüz aydınlatılmaya muhtaçtır.

İşte tüm bu dönemlerde geçici Kolera Hastanesi, Cerrahpaşa Zükûr Hastanesi ve Cerrahpaşa Belediye Hastanesi adları ile hizmet veren bu sağlık kurumunun Cerrahpaşa Tıp Fakültesi ile ayrılmaz bir mekânsal bağı vardır. Ancak bu bağ ikincil bir bağdır, çünkü akademik bir eğitim-öğretim faaliyeti içermez.

Tıphaneden Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin bir eğitim kurumu olarak kökeni ya da temeli ise tıpkı İstanbul Tıp Fakültesi gibi; 14 Mart 1827'de açılan ve adına kısaca Tıphane denilen Tıphane-i Amire (Darü-Tıbb-ı Amire)'ye dayanır. Tıphane'den Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne ulaşan bu bağın anlaşılabilmesi için 1800'lü yılların başından itibaren tıp eğitiminin ülkemizdeki gelişimine kısaca bir göz atmak ve kurumsal bir yapıya bağlanan bir gelişim ve sürekliliği ortaya koymak gerekir. Çünkü Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin tarihine bir eğitim kurumu olarak bakıldığında, mekânsal bağın ötesinde artık 1827'den bugüne kesintisiz bir süreklilikle ulaşan, planlı ders programlarına sahip, uzmanlarca verilen dersler ve bu eğitimin sonunda verilen icazete değil de kurumsal bir diplomaya dayalı bir tıp eğitiminden söz edilebilir. 14 Mart 1827'de açılan Tıphane'den itibaren giderek daha sistemli bir düzene ulaşan tıp eğitimi, kesintisiz olarak gelişir, aynı kaynakta beslenerek zaman içinde İstanbul ve Cerrahpaşa Tıp Fakültelerine evrilerek günümüze gelir.

Tıp eğitimi tarihimize kısaca bakıldığında Osmanlı döneminde İstanbul'da mevcut; Fatih, Haseki, Süleymaniye, Toptaşı ve Sultanahmet darüşşifalarının hiçbirinin bugüne bağlanabilecek bir süreklilik göstermediği, bunların kendi tekil yapıları içinde işlevlerini sürdürdükleri ve zamanı geldiğinde teker teker tarih sahnesinden çekildikleri görülür. Bu yapı içerisinde 19. yüzyılda modernizasyon anlamında geniş çapta değişikliğe uğrayan Osmanlı toplumu, zorunlu birçok toplumsal kuruluşlar oluşturur ki, asker-sivil birçok hastaneler ile Tıphane ve Cerrahane'nin kuruluşu da bunlar arasındadır.

19. yy. başlarında tıpta halen geleneksel eğitim devam ederken, III. Selim bu bilimin yenileşmesi gereğini anlayan ilk padişahtır. III. Selim, bu yenileşme çabaları kapsamında 1805'te Dimitriyşko Meroz adlı bir Rum'a, İstanbul Kuruçeşme'de, dil, edebiyat ve matematik okutmak üzere açılacak olan yüksekokula bir de tıp bölümü eklenmesi için izin verir. Böylece; Avrupa has-

Resim 8. Atatürk'ün Cerrahpaşa ziyareti haberi. Vakit Gazetesi, 15 Aralık 1930

tanelerinin hekimleriyle iletişim, ameliyat ve özellikle de diseksiyon gibi konularda mevcut tıp medreselerinin uygun olmaması nedeniyle okulun Rumlar tarafından açılmasına Sultan tarafından izin verilmiş olunur. Ancak modern bir tıphane kurmak isteyen III. Selim, karşı çıkışlar nedeniyle bunu sonuçlandıramaz. Bu okulun faaliyete geçip geçmediğine dair henüz elimizde yeterli belge bulunmamaktadır. Okul açılmış olsa bile, Dimitreško Meroz'un devlete ihanet suçlamasıyla idam edilmesiyle 1812'de kapatıldığı tahmin edilmektedir [24-26].

III. Selim'in başlattığı bu yenileşme hareketini, düzeni bozulmuş olan yeniçeri ordusunu ortadan kaldırıp Asakir-i Mansure-i Muhammediye adı ile yeni bir ordu kuran (1826) Sultan II. Mahmut da sürdürür. Yeni ordu kurulur kurulmaz sağlık sorunları da hemen ortaya çıkar. Yasaya göre ordunun her tertibine bir hekim ve bir cerrah tayin edilmesi gerekirken hekim sayısının yetersizliğinin yanı sıra, ehliyetli ve usta hekim bulunamaması da sorun olur [27]. Çünkü geleneksel usta-çırak usulü ile hekim yetiştirilmesine dayalı olan, darüşşifalardaki eğitim sistemi artık çağın gereklerini karşılayamamaktadır. Böylece, orduya hizmet verecek olan hekim ve cerrahların çağdaş bir sistem ve kurumsal bir yapı içinde eğitilip, yetiştirilmesinin gerekliliği iyice anlaşılır.

Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi (1774-1834) (Resim 9), Padişahın üzerinde durduğu bu sorunun çözülebilmesi için yeni ve çağdaş eğitim verilecek bir tıp okuluna ihtiyaç olduğunu belirterek girişimlere başlar. Arka arkaya verdiği üç tavrile (önerge); öğrenciler için öncelikle yeni bir Tıphane kurulmasını, buraya bir hoca tayin edilerek yetenekli çocuklara tıp okutulmasını önerir. Mustafa Behçet Efendi tavrilerinde; zamanın hekimlerinin eski usul tıbbi uyguladıklarını, ancak artık yeni tıbbi da öğrenmelerinin vaktinin geldiğini vurgular. Okul, yeni bir bina inşa edilene kadar İstanbul Şehzadebaşı'nda Acemioğlanlar Kışlası'nın arkasındaki

Resim 9. Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi

Tulumbacıbaşı konağında faaliyet gösterecektir. Tavrilerinde ayrıca, yeni tıbbi öğrenebilmek için yabancı dil eğitiminin şart olduğunu, öğrencilere gereken hoca sayısı, dersler ve hastanelerde yapılacak pratikleri ayrıntılı olarak ortaya koyar. Buna göre okul; dört sınıftan oluşacak, öğrenciler bugünkünün aksine okula dördüncü sınıftan başlayarak birinci sınıfı bitirdiklerinde mezun olacak, asıl hoca ve öğrenciler Müslümanlardan, diğer muallimler mümkünse Müslüman, eğer mümkün değilse başka milletlerden seçilecek, eğitim dili Türkçe'den çok Fransızca olacaktır. Tavrilerde ordunun acilen yeni bilgilerle yetişmiş, yetenekli ve usta cerrahlara da ihtiyacı olduğu ortaya konulur. Ancak bunların eğitimlerinin tamamlanması 3-4 yıl süreceğinden, cerrahların daha hızlı yetiştirilebilmesi için Tulumbacıbaşı Konağı'ndaki bir bölümde sadece pratik eğitimin verileceği bir de Cerrahhane açılmalıdır. Sonuçta bu tavrilerin uygulanması yolunda padişah buyruğu alınır ve konağın üst katı Tıphane, alt katı Cerrahhane halinde düzenlenerek 14 Mart 1827'de eğitime başlanır. Bu okulun kuruluşu, ülkemizde geleneksel tıptan bir kopuş ve modern tıbbı yönelişin başladığı tarihi ifade eder [24, 28-31]. Bu nedenle okulun açıldığı gün olan 14 Mart, günümüzde Tıp Bayramı olarak kutlanır.

Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi ve Sultan II. Mahmut eliyle kurulan "Tıphane-i Amire ve Cerrahhane-i Mamure"de hem ordunun gereksinimi olan hekim ve cerrahlar yetiştirilmeye başlanır, hem de tıp eğitimi artık giderek sistemli bir süreklilik gösterecek kurumsal bir yapıya evrilmeye başlar.

Dört sınıf olarak planlanan okulun ilk sınıfına girecek olan öğrenciler, Asakir-i Mansure acemilerinden veya yetenekli ve yaşı uygun Müslüman gençler arasından seçilir. Okulu açanlar Süleymaniye tıp medresesi mezunu olduğu gibi, medresenin pek çok talebesi de Tıphane'ye kaydolar [26]. O sırada Süleymaniye Tıp Medresesi'ndeki geleneksel tıp eğitiminin de bir yandan devam etmesine karşın Tıphane'de başlayan yeni sistem, zaman içinde okulun birçok kez isim ve yer değiştirmesine karşın, bundan böyle kesintisiz bir devamlılık ve kurumsal bir yapı içinde gelişecek, 1967'de ise İstanbul ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi adları ile ikiye ayrılarak günümüze ulaşacaktır.

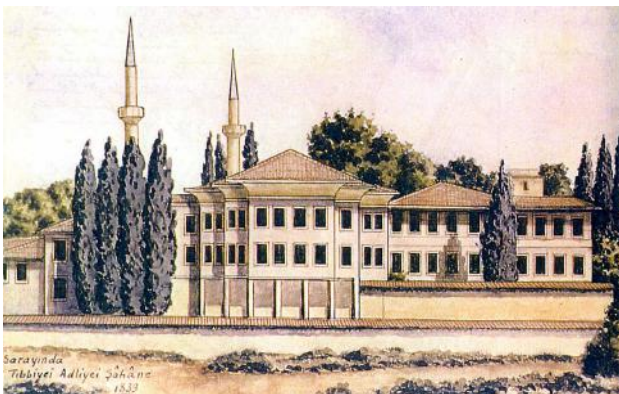
Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi, Sultan II, Mahmut'un izni üzerine açılan yeni tıp okuluna ilk nazır (dekan) olarak atanır. Ancak aynı çatı altında eğitim yapan ve ordunun cerrah ve hekim gereksinimini karşılayan Cerrahhane ile Tıphane'ye, Tulumbacıbaşı Konağı giderek yetersiz gelmeye başlar. Bu nedenle Cerrahhane, 1832'de Topkapı Sarayı sahilindeki yeni yerine taşınır. 1836'ya gelindiğinde Tulumbacıbaşı Konağının satılması üzerine Tıphane-i Amire de Topkapı Sarayındaki Otlukçu Kışlası'na (Kırmızı Kışla) taşınır. Tıphane ve Cerrahhane burada tekrar birleştirilir, hocalar ve kadrolar geliştiri-

rilir, eğitim programı yeniden düzenlenir ve öğrencilerle birlikte okulun kadrosu 230 kişiye ulaşır [32]. Otlukçu Kışlası'nda eğitim devam ederken burasının da yetersiz gelmeye başlaması üzerine, okulun yeni bir binaya gereksinimi olduğundan söz edilmeye başlanır. 1837'de dönemin Hekimbaşısı ve Tıphane-i Amire Nazırı Ahmed Necip Efendi, bir tıp okulunda; derslane, kütüphane, resim (plans) odaları, anatomi, fizik, kimya aletlerinin konulacağı odalar, mutfak ve çamaşırhanenin bulunması ve ayrıca Tıphane civarında bir hastanenin olması gerektiğini bir takrirle bildirir. Bu özelliklere sahip yeni bir bina inşa edilmesi çok masraflı olacağından ve bugünkü Galatasaray Lisesinin bulunduğu yerdeki Enderun Ağaları Mektebi binasının da istenen birçok niteliğe sahip olması nedeniyle, tamir edilip, yeni bölümler eklenerek kullanılmasına karar verilir. Bir hazırlık döneminden sonra Tıphane ve Cerrahhane Ekim 1838'de Galatasaray'ındaki yeni binasına taşınır (Resim 10, 11) [24, 32].

Bu sıralarda toplumda geniş çaplı reformların uygulamaya konulması anlamına gelen Tanzimat Fermanı (1839)'nın ilan edilmesiyle eş zamanlı olarak, tıp eğitiminde de yeniden bir yapılanma ve yenilenme çabası

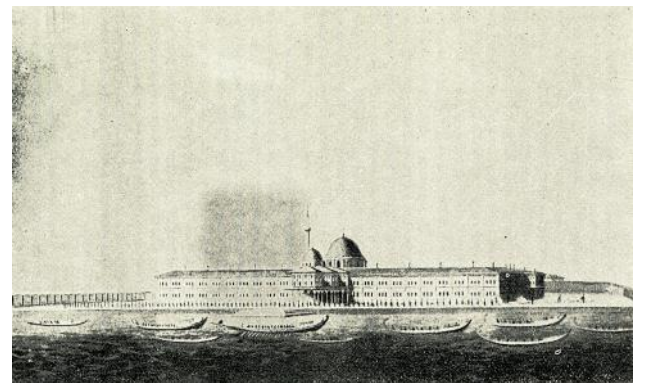

Resim 10. II. Mahmud ve Tulumbacıbaşı Konağı.

Resim 11. Galatasaray Tıbbiyesi.

başlar. Tıp okulu, bu dönemde Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şâhâne adı ile Galatasaray'ındaki yeni binasında hizmet verir. Ancak bu sırada okulun bazı nitelikleri de değişir. Okula artık öncelikle Osmanlı Devleti'nde mevcut bütün dinlere ve mezheplere mensup öğrenciler kabul edilmeğe başlanır ve eğitim dili Fransızca olur. Diplomalarda Türkçe ve Fransızca olarak düzenlenir. Bu dönemde tıp eğitimi beş yıla çıkarılır, öğretim kadrosu Batı tıp fakültelerinden mezun hekimlerle zenginleştirilir. Büyük bir iç avluyu çevreleyen iki katlı Galatasaray tıbbiyesi; kütüphane, hekimbaşı ve görevlilere ait odalar, bir klinik, 300 öğrencilik yatakhane, yemekhaneler ve padişah dairesi gibi çeşitli bölümleriyle her ihtiyacı karşılayacak durumdadır. Bu dönemde özellikle Avusturya'dan getirilen hocalardan Karl Ambros Bernard'ın çabaları ile diseksiyon yapma izninin alınması (1841), okul bünyesinde müzeler, laboratuvarlar, nebatat (botanik) bahçesi, kütüphane ve matbaa kurulması gibi birçok yenilikler yapılır. Okulda Latince de öğretilir. Paris'ten getirilen kitaplarla kütüphane zenginleştirilir, botanik bahçesine Viyana'dan bahçıvanlar getirilir. Maden koleksiyonu, kimya ve fizik laboratuvarları ile teşrihane (diseksiyon salonu) yapılır, öğrencilere zorunlu bakalorya ve doktora sınavları konulur. Bu sınavları başaranlar tez savunması yaparlar. Son sınav, padişah, devlet erkânı ve bazen de yabancı devlet temsilcilerinin katıldıkları halka açık bir toplantı şeklinde yapılır. Başarılı olanlar mensubu oldukları dinin kitabına el basarak yemin eder, diplomalarını alır ve hekim cübbelerini giyerler. Bu dönemde okulun bünyesinde Eczacı ve Ebe Mektepleri de açılır. Ancak kuruluşu için büyük emek harcanan okul, sahip olduğu tüm binalarla birlikte 11 Ekim 1848'deki büyük Beyoğlu yangınında yanarak kül olur. Bu yangın, tıp tarihi açısından çok önemlidir. Çünkü tıbbiyenin o zamana kadar olan tüm kayıtları da yanar. Tıp eğitimine ertesi yıldan itibaren, Halıcıoğlu'ndaki bir zamanlar Mühendishane-i Berri-i Hümayun olan eski Humbarahane (Topçu Kışlası)'da devam edilir (1849) (Resim 12). Bu hareketlilik içindeki Tıbbiye de, Tıphane'den

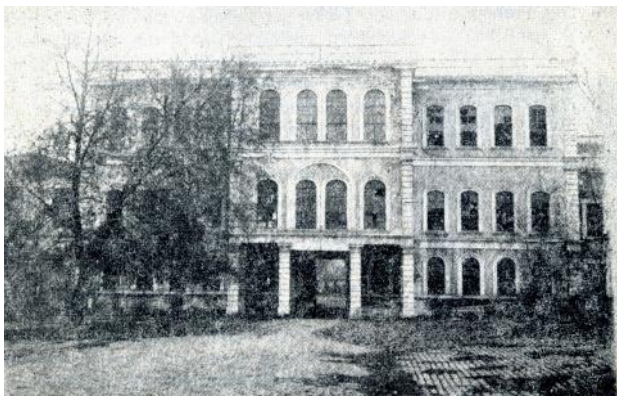
Resim 12. Halıcıoğlu Tıbbiyesi.

başlayarak; “Tıbbiyenin tarihi, bir bakıma, taşınmaların ve reformların tarihidir” söylemini doğuracak kadar çok yer değiştirecek ve önemli reform hareketlerine sahne olacaktır. [24, 32-37].

Tıbbiye’de 1850’li yıllarda yaşanan bir diğer önemli gelişme ise eğitim dilinin Fransızcadan Türkçeye çevrilmesi mücadelesidir. Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane’deki Fransızca eğitime bir tepki olarak, yeniden Türkçe tıp eğitimine geçilebilmesi için bir grup hoca ve öğrenci büyük bir uğraş verir. 1856/57’de okul müdürü Cemalettin Efendi tarafından, Tıbbiye’nin, yetenekli öğrencileri arasından seçilen ve “mümtaz sınıf “ adı verilen özel bir sınıfta, öğrencilerin Türkçe, Arapça ve Farsça dil bilgileri geliştirilmeye başlanır. Kıımlı Aziz, Mehmed Emin Fehmi ve Bekir Sıtkı gibi bir grup öğrencinin de içinde bulunduğu bu özel sınıfta öğrenciler, o dönemde Batı’da kullanılan önemli tıp kitaplarını Osmanlıcaya çevirmeye başlarlar. 1859’a gelindiğinde Hayrullah Efendi’nin tıbbiye nazırlığına tayin edilmesiyle özel sınıf kapanır. Ancak bu sınıftan yetişenler gizlice toplanarak Türkçe yazılı tıp kitaplarını incelemeyi ve tıbbın Türkçe ifade edilebileceğini savunmayı sürdürürler. Bu mümtaz sınıftan yetişenlerin bir kısmı, ileride kurulacak olan Cemiyet-i Tıbbiye-i Osmaniye ve Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye’de Türkçe eğitime dönüşün öncüleri olurlar. Bu mücadele sırasında hocalarının çoğu yabancı olan Askeri Tıbbiye (Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane)’de Türkçe eğitime geçilmesi güç olduğundan, 1866’da bu okulun içinde, önce sivil tıp okulu (Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye) açılır ve 1867’de ayrı bir sınıf olarak burada Türkçe tıp eğitimine başlanır. 1870’de Askeri Tıbbiye’de de, ilk sınıftan başlanarak eğitim Türkçeleştirilir. Türkçe tıp eğitimine geçiş sonucunda okul matbaasında Türkçe tıp gazeteleri, dergiler ve çok sayıda tıp kitabı basılır, halkı eğitici yayınlar hazırlanır. 1872’de her iki okulun eğitim süresi altı yıla çıkarılır [24, 34, 35, 38-44].

1861-1865 yıllarında İstanbul’da büyük bir kolera salgını yaşanması nedeni ile Tıbbiye’nin bulunduğu Humbarahane kışlası hastaneye çevrilerek koleralılara

Resim 13. Sirkeci’deki Demirkapı Tıbbiyesi.

tahsis edilir. Tıbbiye bu sırada kısa bir süreliğine Has- köy’deki Gergeroğlu Konağı’na nakledilir, ancak salgın bitince tekrar Humbarahane’ye değil de bu kez Sirkeci/Gülhane’deki Demirkapı Kışlasına nakledilir (1866) (Resim 13). 1873 (1291) yılına kadar Demirkapı’da kalan Tıbbiye o tarihte yeniden, onarım gören Galatasaray-ı’ndaki binaya taşınır. Ancak bu taşınma da kısa sürer ve Tıbbiye 1876 (1293) yılında tekrar Demirkapı kışlasına döner. Demirkapı’daki bina da giderek sivil ve askeri öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaz hale gelir. Bu kez Ahırkapı’da yeniden bazı klinik ve dershaneler inşa edilerek, mülkî (sivil) tıbbiye 1874 (1290)’te buraya nakledilir. Ancak bu ek binalar da yetersiz kaldığından Maarif Nezaretince sivil tıbbiyenin yerleşebilmesi için Kadırga meydanına bakan Menemenli Mustafa Paşa konağı satın alınır. Binaya; dahiliye, cerrahi, deri ve frengi, göz, kulak - burun - boğaz ve kadın - doğum klinikleri, bakteriyoloji, fizik, kimya, farmakoloji ve fizyoloji laboratuvarları ile kadavra salonu ve diğer bazı pavyonlar eklendikten sonra sivil tıbbiye 1894 (1310) yılında buraya nakledilir (Resim 14). Bu dönemde Mekteb-i Tıbbiye’de, birçok yeniliğin yanı sıra ilk Kadın Doğum Kliniği olan Vildethane (1894) de açılır. Bu sırada Askeri Tıbbiye’nin Demirkapı’daki yeri de zamanla yetersiz kaldığından, Sultan II. Abdülhamid’in emriyle 1895 yılında Haydarpaşa’da büyük bir Tıbbiye binasının inşasına başlanır [11, 29, 35, 38, 45-47].

Yine bu dönemde Gülhane Askeri Tıp Akademisi’nin çekirdeğini oluşturacak olan ve Almanya’dan getirtilen Dr. Rieder Paşa tarafından, mezuniyet sonrası bir üst eğitim kurumu olarak yapılandırılan Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi ya da Gülhane Seririyat Mektebi açılır (1898). Askeri tıbbiyenin staj kliniği olarak faaliyet gösteren bu okul/hastane, sağlık sisteminde en etkili hizmet veren kurumlardan biri olur. Pek çok hekim burada staj yapar. Gülhane, savaşlar sırasında da önemli etkinlikler gösterir, ilk aspirin ve kinin hapları; koruyucu tifo, dizanteri ve kolera aşılıarı, ordunun gereksinimi olan protez ve sargı bezleri burada üretilir (Resim 15) [48, 49].

Resim 14. Kadırga’daki Menemenli Mustafa Paşa Konağı.

Resim 15. Gülhane Seririyat Mektebi

Resim 16. Haydarpaşa Tıp Fakültesi

Darülfünun Tıp Fakültesi dönemi

İtalyan mimarlar Alexandre Vallaury ve Raimondo D'Aronco'nun mimari projelerini çizdiği büyük ve görkemli Haydarpaşa tıbbiye binasının inşasına 1895 yılında başlanır, bina 1903'te tamamlanır (Resim 16). O sırada Demirkapı'da bulunan Askeri Tıbbiye (Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane) 6 Kasım 1903 tarihinde binaya taşınır. 1908'deki II. Meşrutiyet'in ilanının ardından, 1900'de açılan ve basit bir yüksekokul düzeyinden ileri geçememiş olan Darülfünun-ı Şâhâne'nin üniversiteleşmesi yönünde önemli adımlar atılır. Tıbbiye de bu gelişmelerden etkilenir. Önce Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye, Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Nezareti'nden tamamen ayrılarak Maarif Nezareti'ne bağlanır (9 Ağustos 1908). 18 Kasım 1908 günü Kadırga'daki okulda toplanan Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye Profesörler Kurulu'nun ilk toplantısında okula Darülfünun'un bir şubesi olarak Tıp Fakültesi adı verilir. 6 Aralık 1908'de ise okulun Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye ile birleşmesine karar verilir. 13 Eylül 1909'da Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye önce müdüriyet derecesine indirilir, ardından bütçesi Sivil Tıbbiyenin bağlı olduğu Maarif-i Umumiye nakledilir (14 Eylül 1909). Böylece sivil ve askeri tıp fakülteleri Tıp Fakültesi adı altında artık resmen birleşmiş olur. Sonuçta, Kadırga'daki sivil tıbbiye, Darülfünun-ı Osmanî Tıp Fakültesi adı ile Haydarpaşa'daki binaya taşınır. Bu sırada Haydarpaşa'daki klinikler ile Gülhane Seririyatı da fakülteye devredilir. Kadırga'dan

taşınan sivil Tıbbiye'nin yerinde ise fakülteye bağlı olarak; eczacı, dişçi, ebe ve hastabakıcı mektepleri açılır. Yeni Tıp Fakültesi'ne Reis (Dekan) olarak, Opr. Dr. Cemil [Topuzlu] Paşa atanır. Cemil Paşa dekanlık yaptığı dönemde okula adeta bir Rönesans dönemi yaşatacak pek çok yenilikler getirir; ilk kalorifer tesisatını döşetir, Avrupa'dan birçok alet edevat ve mikroskoplar getirir, teşrihane (anatomi salonu) ve laboratuvarlar açar [24, 29, 50-52].

Ancak okulun güzel günleri kısa sürer, 1912 Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı, Mütareke ve Kurtuluş Savaşı Dönemleri okulu derinden etkiler. Haydarpaşa'daki Tıp Fakültesi, Balkan Savaşı sırasında kapatılarak Askeri İhtiyat (yedek) Hastanesi'ne çevrilir, cepheden gönderilen yaralılar burada tedavi edilir. Okul, I. Dünya Savaşı başlarında (Kasım 2014) da tatil edilir. Öğretim üyeleri ve öğrenciler birliklere dağıtılır ve cephelere gönderilir. Bina bu sırada Hilal-i Ahmer Tıp Fakültesi Hastanesi adı ile ve koridorlarına kadar yaralı askerlerle dolu olarak hizmet verir. Çanakkale zaferinden sonra Tıbbiye Hastanesi lağvedilir, Kasım 1915'te sağ kalanlar okula döner ve eğitim tekrar başlar. Tıbbiyenin bu yıllardaki zor dönemlerinden bir diğeri de mütareke dönemidir. Bu dönemde İstanbul'un işgalinin ardından, Ocak 1919'da Tıbbiye de İngiliz işgal kuvvetlerinin denetimine girer. Öğrenci ve hocalar dersleri büyük bir baskı altında sürdürmeye çalışırlar. İstanbul hükümeti İngilizlerin baskısıyla tutuklamalara girişir. Tutuklanıp apar topar Malta'ya sürülenler arasında okulun hocaları da vardır. Bu esaret ve baskı ortamında öğrencilerin çoğu, gizlice Anadolu'ya geçip Kuva-yı Milliye safalarına ve Kurtuluş Savaşı'na katılır [24, 29, 53].

Darülfünun Tıp Fakültesi'nde büyük zorlukların yaşandığı bu yıllar içinde okula yeterli ödenek verilemez, beklenen gelişme sağlanamaz. Darülfünun nizamnamesi ancak 1919'da çıkarılabilir ve bu nizamname ile Darülfünun'a bilimsel özerklik ve ardından da tüzel kişilik verilir [49]. Kadınlar ise Tıp Fakültesine ilk kez Haydarpaşa döneminde, 1922-23 ders yılında girer, 1928 yılında ilk kez altı kadın hekim Tıbbiyeden mezun olur [54].

Darülfünun Tıp Fakültesi, 1933'e kadar Haydarpaşa'daki binada kalır. Ancak eğitim burada devam ederken, fakültenin hocaları daha ilk yıllardan itibaren, okulun merkezden uzak olması, hasta gelmemesi gibi gerekçeler öne sürerek İstanbul (Avrupa) yakasına geri dönmek isterler. Buna bir hazırlık olarak 1924 yılı sonunda, Darülfünun Tıp Fakültesi son iki sınıf öğrencilerinin klinik stajlarının; Haseki, Cerrahpaşa ve Vakıf Gureba hastanelerinde yapılmasına karar verilir. Her üç hastaneye, her ders için klinik ve hocalar tayin olunur. Öğrenciler klinik stajlarını buralarda yapabilmek için 1924-25 ders yılında, birbirine uzak hastaneler

arasında koşturmaya başlar. Bu bağlamda dahiliye, hariciye (cerrahi), nisaiye (kadın doğum), göz ve kulak-burun-boğaz klinik stajları da Cerrahpaşa'da yapılmaya başlanır. Ancak pek çok sorun ve hoşnutsuzluklar ortaya çıktığı için Tıp Fakültesi klinik ve öğrencileri 1925 yılında tekrar Haydarpaşa'ya dönerler [24, 55].

Öğrencilerin geri dönüşünden bir süre sonra Cerrahpaşa Hastanesi'nin cerrahi şefliğine çok çalışkan ve idealist bir operatör getirilir. Almanya'da yaptığı yedi yıllık ihtisasın ardından yurda dönen bu cerrah Dr. Burhanettin [Toker] Bey'dir (Resim 17). Burhanettin Bey hastaneye gelir gelmez o zamanki yemekhanenin yanındaki 7m²'lik küçücük bir odaya tüm eşya ve kitaplarını yığarak gece gündüz kalmak suretiyle çalışmaya başlar. Kendine özgü yöntemlerle ve hiçbir hastayı geri döndürmeyerek, hastaneye gelen cerrahi vakalarını arttırır, birçok yenilikler ortaya koyar. 1930'larda yeni bir Dahiliye Pavilyonunun eklenmesi ve Burhanettin Toker'in çalışmaları ile Cerrahpaşa Hastanesi İstanbul'da ün salmağa başlamıştır [22].

Üniversite Reformu ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi dönemi

1933'e gelindiğinde, yapılan Üniversite Reformu ile üniversiteye yeni bir düzen getirilir. İstanbul Darülfünunu'nun İlgasına ve Maarif Vekâleti'nce yeni bir Üniversite Kurulmasına Dair Kanun [56] ile İstanbul Darülfünunu'nun ortadan kaldırılıp (31 Temmuz 1933), İstanbul Üniversitesi adı ile yeni bir üniversitenin kurulmasına karar verilir (1 Ağustos 1933). Böylece o sırada ülkenin tek tıp fakültesi olan 'Darülfünun Tıp Fakültesi' de 'İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi' adını alır. Bu sırada daha Üniversite Reformu Yasası ilan

Resim 17. Ord. Prof. Dr. Burhanettin Toker

edilmeden (23 Mayıs 1933), Maarif Vekâleti tarafından çekilen bir telgraf ile Tıp Fakültesi'nin İstanbul tarafına nakline karar verildiği ve nakil işini düzenlemek üzere bir komisyon kurulduğu bildirilir. Kurulan komisyon tarafından Tıp Fakültesi'nin; kliniksiz kürsüleri, enstitü ve laboratuvarları ile birlikte Bayezid'deki Darülfünun merkez (eski Harbiye Nezareti) binası ve arkasındaki Bekir Ağa Bölüğü denilen kışlaya taşınmasına karar verilir (Resim 18). Klinikler için ise Avrupa yakasındaki hastanelerden yararlanılacaktır. Bu hastaneler hem kendi işlevlerini sürdürecektir hem de belli sayıda yatağını üniversite hizmetine tahsis edeceklerdir. Komisyon tarafından belirlenen bu hastaneler; Cerrahpaşa, Haseki, Hamidiye (Şişli) Etfal, Gureba ve Bakırköy Emrâz-ı Asabiye hastaneleridir. Ancak klinikler zamanla Haseki, Cerrahpaşa ve Gureba'da toplanır. Böylece Haydarpaşa'da bulunan tıp fakültesinin tekrar Avrupa yakasına (Beyazıt'a) taşınması ile birlikte üniversiteye tahsis edilecek en fazla yatak sayısına sahip hastane olarak Cerrahpaşa Hastanesi'nde de Tıp Fakültesi'nin; I. Dahiliye, I. Hariciye (cerrahi) ve Göz klinikleri kapsamında öğrencilere düzenli bir eğitim verilmeye başlanır. Bu süreçte, Dahiliye Kliniği sorumlusu Neşet Ömer [İrdelp], Cerrahi Kliniği sorumlusu Rudolf Nissen, Göz Kliniği sorumlusu ise Josef Igersheimer'dir [39, 57]. 1933 Üniversite Reformu ile birçok öğretim üyesi de görevden alınır. Yapılan bu yeni düzenlemenin sonucunda o sırada ülkenin tek üniversitesi olan İstanbul Üniversitesi'nde belirgin bir öğretim üyesi açığı oluşur. Üniversite kadrolarında oluşan bu açık, aynı tarihlerde Almanya'da yaşanan Nazi rejimi nedeniyle rahatsızlık duyan ya da baskı altında bulunan ve çoğu Yahudi olan birçok bilim insanının Türkiye'ye davet edilmesi ile doldurulur. Nazi rejiminden kaçan bu bilim insanlarına, dünyanın diğer birçok üniversitesi gibi, İstanbul Üniversitesi de kucak açarak yeni olanaklar sağlar. Bu bilim insanlarının büyük çoğunluğu Nissen ve Igersheimer gibi Tıp Fakültesi kadrolarında görev yapar [58]. Bu açıdan bakıldığında yeni kurulan Tıp Fakültesi ens-

Resim 18. Tıbbiye Bayezid'de

titülerinin üçü ile kürsüleri dokuzunun Almanya'dan gelen hocalar tarafından yönetildiği görülür [37].

Üniversite kliniklerinin bir bölümünün Cerrahpaşa'ya nakli sırasında Cerrahpaşa'da yapılan ilk bina, o zamanki Dahiliye ve Cerrahi kliniklerinin arasındaki boş alanda inşa edilen amfidir (1933). O zamanki cerrahi pavyonuna asma koridorla bağlı olan amfi binası Üniversite tarafından inşa ettirilir. Patolojik Anatomi Enstitüsü de binanın alt katında kurulur. Binada, teşrihi marazi laboratuvarı, otopsi dairesi ve asistan yatak odaları bulunur. Ord. Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp'in ölümünden sonra amfiye "Neşet Ömer İrdelp Amfisi" adı verilir (Resim 19) [13, 17].

1939 yılına kadar bu halde kalan Cerrahpaşa Hastanesi'nde tam da istisnâ işlerinin tamamlanıp yeni binaların yapılacağı bir sırada II. Dünya Savaşı kapıya dayanır. Savaşın doğurduğu ekonomik kriz dolayısıyla alet, edevat, tedavi cihazları ve diğer hastane malzemesinin temin ve tedarikine olanak kalmaz. Hastanenin gelişmesi için Belediyenin maddî yardımı ile inşasına 1936 yılında başlanılan mutfak ve çamaşırhane binası 1941 yılında tamamlanabilir [17].

1940 yılında Göz Kliniği (günümüzde bir restorasyon geçiren Göğüs Hastalıkları binası) (Resim 20), ve 1943'te I. Cerrahi Kliniği (daha sonraki ortopedi ve Nöroşirürji Kliniği binası) (Resim 21) devrin en yeni cerrahi alet- edevatı ile donatılmış olarak hizmete açılır. 1943 yılı ortalarında kliniğe hasta yatırılmağa başla-

Resim 19. Neşet Ömer Amfisi

Resim 20. Göz Kliniği

nır ve eski Cerrahî Pavyonu tamamen buraya nakledilir. Cerrahî kısmının nakli dolayısıyla boşalan binanın birinci katı İç Hastalıkları Kliniğine, ikinci katı ise hastaneye nakledilen fakültenin Üroloji Kliniğine tahsis edilir. 1941 yılına kadar Prof. Dr. Nissen'in idaresinde olan 1. Cerrahî Kliniği daha sonra Prof. Dr. Burhanettin Toker'in yönetimine geçer. Ord. Prof. Dr. Burhanettin Toker'in vefatı (20 Ağustos 1951) üzerine Klinik direktörlüğüne Ord. Prof. Dr. Kâzım İsmail Gürkan tayin edilir (10.12.1951). Bundan sonra binaya yeni bir ameliyathane bloğunun eklenmesi ve yatak sayısının artırılmasıyla 3. Cerrahî Kliniği de kurulur ve bu kliniğin direktörlüğüne Ord. Prof. Dr. Fahri Arel getirilir. 1988 yılına kadar Cerrahi Kliniği olarak hizmet verilen bina, o yıllarda devrin en modern cerrahi kliniği olarak tanımlanır. 1947 yılında Verem Pavyonu (şimdiki Nöroloji Kliniği binası) hizmete girer. O zamana kadar Merkez Dairesi/İdare Binası'nın altında bulunan hastane girişi kapısı, 1946 yılında Göz Kliniği ile İdare Binası'nın arasına alınır, 1952 yılında da Kocamustafapaşa yönündeki taşıt kapısı açılır (Resim 22) [16, 17, 59-61].

1950'li yıllara gelindiğinde Tıp Fakültesi kliniklerinin Çapa ve Cerrahpaşa etrafında toplanması devam eder. Önce Çocuk Kliniği Haseki Hastanesi'ne, Nöroloji Kliniği Cerrahpaşa Hastanesi'ne taşınır, böylece gelecekteki gelişmenin de ilk adımları atılmış olur. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi yönetimi, 1951 yılında Şişli Etfal ve Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları hastanesi ile ilişkisini tamamen kesme kararı alır. Kli-

Resim 21. I. Cerrahi kliniği

Resim 22. Giriş kapısı

nikler ise mümkün olduğu kadar paralel bir şekilde Cerrahpaşa ve Çapa kampüslerinde toplanıp ileride bu ikisinin arasına yapılacak bir binaya Enstitüleri de yerleştirmek amacı ile bir plân yapılır. Bu plân dahilinde Çapada; Ortopedi ve Çocuk Cerrahisi ile Psikiyatri (1950), Cerrahpaşa'da ise Çocuk Hastalıkları ile Kadın Hastalıkları ve Doğum kliniklerinin inşası kararı alır (1953). Bu iki kliniğin arasına ortak kullanılacak bir de amfi inşa edilir ki bu amfi şu anda yerinde dönüşüm nedeni ile yıkılmak üzere olan Tevfik Remzi Kazancıgil Amfisi'dir. Bu noktada Tıp Fakültesi'nin Çapa ve Cerrahpaşa kampüsleri artık belirgin bir şekilde ortaya çıkmaya başlar [8, 13, 37].

Çapa yerleşkesinin arsası, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne satıldığı 1966 yılına kadar Bezmiâlem Vakıf Gureba Hastanesi'ne dolayısıyla Vakıflar'a aittir. Bugün deri hastalıkları, acil dahiliye ve göğüs hastalıklarının bulunduğu binalar ile şimdi yerinde otopark bulunan acil cerrahi binası 1910 yılında bu hastanenin klinikleri olarak yapılmaya başlanır ancak art arda çıkan savaşlar nedeniyle yarım kalır. 1920 yılında Vakıf Gureba Hastanesi'nin Çapa'daki pavyonları bir süre tütün deposu ve Kuduz Müessesesi olarak kullanılır. Bu pavyonlar daha sonra Tıp Fakültesi bütçesinden ayrılan ödeneklerle tamamlanır ve 450 yataklı yeni bir hastane kurulur. Bu süreçte aynı arazi üzerinde bulunan Vakıf Gureba ve Tıp Fakültesi'ne ait binalar halk arasında Aşağı ve Yukarı Gureba olarak adlandırılır [24]. İstanbul Tıp Fakültesi de bu bağlamda uzun yıllar boyunca halk arasında Tıp Fakültesi'nden çok Yukarı Gureba adı ile anılır.

O zamana kadar Tıp Fakültesi'ne bağlı yüksekokullar olan Eczacılık ve Dişçilik Okulları, birer fakülte haline gelirler (1962-1964). 1933'den beri Haseki Hastanesi'ne yerleşmiş bulunan Kadın-Doğum Kliniği ve Ebe Mektebi ile 1948'den beri yerleşmiş bulunan Çocuk Hastalıkları Kliniği için yapılmakta olan binanın tamamlanması ile bu iki klinik de Cerrahpaşa'daki yeni yerlerine taşınır (1966). Yeni düzenlemede, Tıp Fakültesi kliniklerinin, Cerrahpaşa ve Çapa'ya toplanması tamamlanmış olur. Ayrıca her iki hastanede, her kürsüden birer klinik açılması ile iki ayrı fakültenin klinikleri hazır hale gelir [37].

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi dönemi

1967'ye gelindiğinde İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin büyük tarihsel değişimlerinden biri daha yaşanır ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi; İstanbul ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi olarak ikiye ayrılır. Aslında tıp fakültesinin ikiye ayrılmasının coğrafi temelleri, kliniksiz kürsülerin Bayezid'de olmasına karşın, bütün kliniklerin Cerrahpaşa ve Çapa yerleşkelerinde toplanmaları kararı ile daha 1950'lerde atılmıştır. 1961 yılına gelindiğinde Fakülte Kurulu'nca, Fakülte Teşki-

lat Kanunu ile ilgili görüş bildirmekle görevlendirilen Prof. Dr. Gıyas Korkut, Prof. Dr. Safa Karatay, Prof. Dr. Osman Yemni, Doç. Dr. Alaaddin Akçasu ve Doç. Dr. Bedii Şehsuvaroğlu'ndan oluşan komisyon tarafından verilen raporda "... İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi en kısa zamanda ikinci bir Fakültenin elemanlarını ve diğer ihtiyaçlarını karşılayacak tarzda teşkilatlandırılarak, Temel Tıp İlimleri Merkezi ile tam teşekküllü Cerrahpaşa ve Çapa Üniversite Hastanelerinden olacak tarzda organize edilmelidir..." görüşü ilk kez dile getirilir. 1962'nin başlarında ikinci bir tıp fakültesi konusu daha belirgin bir şekilde kurul gündemine gelir. 1961 Aralığında "İkinci bir Tıp Fakültesi kurulması hakkında görüş bildirmek üzere" Prof. Dr. Nihat Dorken, Prof. Dr. Necdet Sezer, Prof. Dr. Ekrem K. Unat, Ord. Prof. Dr. Sadi Irmak, Prof. Dr. Safa Karatay ve Prof. Dr. Osman Barlas'tan oluşturulan komisyonun 10 Ocak 1962 tarihinde verdiği raporda da "İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin kadrolarını genişleterek fazla öğrenci almanın istenilen yararı sağlamayacağı, dersane, laboratuvar ve kliniklerde esasen varolan güçlüklerin daha da artacağı sebebiyle İstanbul'da ayrı bir semtte müstakil bir Tıp Fakültesi kurulması gereği" açıkça vurgulanır. Bu önerinin karara bağlanması altı ay sonra mümkün olur. 30 Haziran 1962 günü toplanan Profesörler Kurulu'nda, oybirliği ile "Beş yıllık bir gelişme planı içinde yeni bir Tıp Fakültesi kurulması" kararlaştırılır ve konu Devlet Planlama Teşkilâtı'na iletilerek onay alınır. 1965 başında eğitimin daha iyi yapılabilmesi konusunda bir rapor hazırlamak üzere Prof. Dr. Bedii Gorbon, Prof. Dr. Üveys Maskar, Prof. Dr. Safa Karatay, Prof. Dr. Meliha Terzioğlu, Prof. Dr. Kâzım Arısan, Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat ve Prof. Dr. Celal Öker'den oluşan bir başka komisyon görevlendirilir. İlk toplantısını 21 Ocak 1965'de yapan komisyon, raportör Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat imzasıyla Dekanlığa verdiği 2 Mart 1965 tarihli raporda: "Fazla öğrenci okutabilmek gerekçesiyle sürekli kadro ve tesis genişleterek, gittikçe büyüyen ve büyüdükçe problemleri de artan tek bir fakülte yerine biri Çapa diğeri Cerrahpaşa olmak üzere iki fakülte şeklinde örgütlenmeyi" önerir. Bu rapor Fakülte Kurulu'nda değişik toplantılarda bir sonuca bağlanamadan tartışılır ve sonunda "Yapılan tartışmaların ışığında yeniden işlenmesi için" komisyona geri gönderilir. Komisyon Dekanlığa sunduğu 10 Aralık 1965 tarihli kısa raporunda "İki fakülte halinde örgütlenmenin öğretim ve eğitimi daha başarılı kılacağı" görüşünde ısrar ederek ya "derhal iki fakülte haline geçme" ya da "iki fakülte işlemini kliniksiz kürsü binalarının bitiminden sonraya bırakma şıklarından birinin seçimini Fakülte Kurulu'nun takdir ve kararına" bıraktığını bildirir. Fakülte Kurulu, 'bir an önce iki fakülte halinde örgütlenme' önerisini benimser. Bu arada Çapa ve Cerrahpaşa klinik gruplarında, paralel birimlerin oluş-

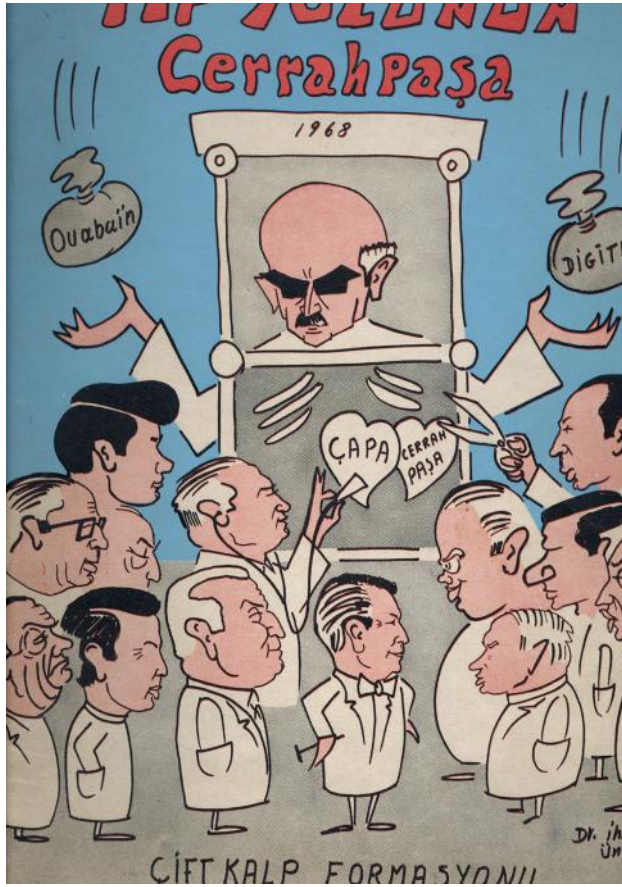
turulması yolunda önemli adımlar atılır. Cerrahpaşa'da Fizik Tedavi, Radyoloji, Deri ve Zührevi Hastalıklar, Kulak- Burun-Bogaz Hastalıkları, Ortopedi, Anesteziyoloji ve Psikiyatri kürsü ve klinikleri, Çapa grubunda ise Göz Hastalıkları, Üroloji, Sinir Hastalıkları, Göğüs Hastalıkları, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ile Anesteziyoloji birimleri kurulur. Ancak Çocuk Hastalıkları Kliniği, Çapa bloklarında uygun yer bulunamaması nedeni ile çalışmalarını 1972 yılına kadar Cerrahpaşa Çocuk Kliniği içinde sürdürür. Tıp Fakültesi Kliniklerinin bulunduğu Çapa ve Cerrahpaşa kampüsleri böylece genişleyip, büyümüş, yatak, öğrenci ve öğretim üyesi sayıları artmış, enstitülerin kadroları da genişlemiş tüm bu nedenlerle iki büyük gurubun yönetimi de giderek güçleşmiştir. Tüm bu nedenlerle İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin 7 Ocak 1967 tarihli teklifi uyarınca ve Üniversite Senatosu'nun 27 Temmuz 1967 tarihli toplantısında verilen karar gereğince yeni bir tıp fakültesinin kurulması ve bunun Cerrahpaşa'da olması kararlaştırılır. Artık İstanbul Üniversitesi'nin iki tıp fakültesi vardır. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi; "İstanbul Tıp Fakültesi " ve "Cerrahpaşa Tıp Fakültesi" olarak ikiye ayrılmıştır. 17 Ağustos 1967 tarihinde yapılan fakülte Kurulunda 24 maddelik bir kuruluş protokolü karar altına alınır. Buna göre, Cerrahpaşa ismi altındaki kuruluşlar ile Haseki Hastanesi'ndeki üniversiteye ait taşınır taşınmaz bütün malzeme, bina, asistan, personel ve Tropikal Hastalıklar ve Parazitoloji Kürsüsü ile Farmakoloji Enstitüsü'nün yeri, malzeme ve personeli Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne devredilir; Tıp Tarihi Enstitüsü'nün durumunun tespiti için iki kürsü hocalarının müzakeresi öngörülerek, üniversite öğretim üyesi kadrosundan 63 profesör ve 11 doçentin kendi tercihleri ile Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde görevlendirilmelerinin Senato'ya teklifi kararlaştırılır. 63 olan profesör sayısı, daha sonra bazı tercih değişiklikleri ile 62'ye iner. Ayrıca Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin, kliniksiz kürsüleri kendi yerlerinde yerleşinceye ka-

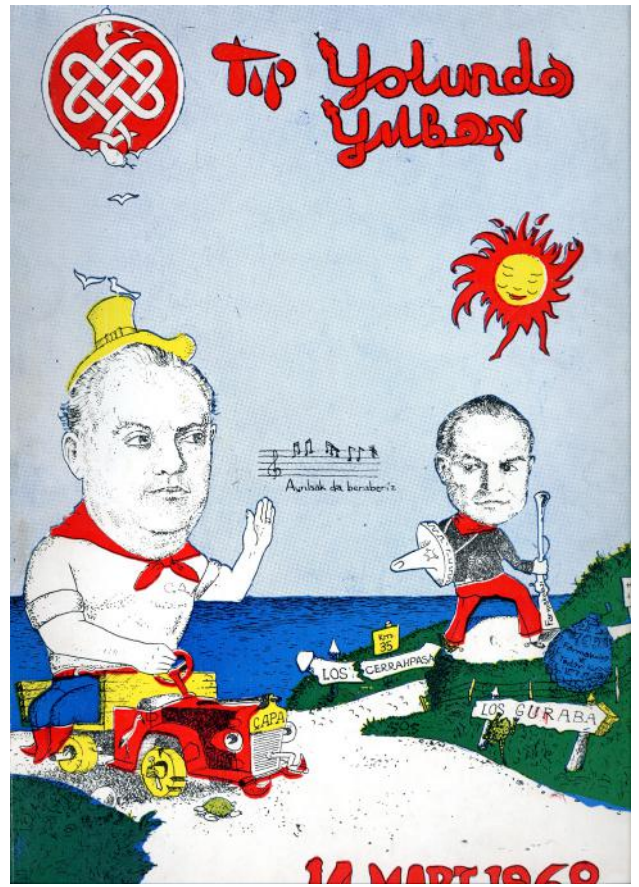
Resim 23. Cerrahpaşa Hastanesi'nin Üniversite'ye devir töreni. Ön sıra sağdan itibaren: Prof. Dr. Suat Vural, Ord. Prof. Dr. Kazım İsmail Gürkan, İstanbul Valisi Vefa Poyraz, Dekan Prof. Dr. Celal Öker

dar, İstanbul Tıp Fakültesi kliniksiz kürsülerinin; bina, malzeme ve araçlarından yararlanmaları da hükme bağlanır. Bu esaslar içerisinde yeni fakültenin kadrosunu tespit eden Fakülte önerisi, İstanbul Üniversitesi Senatosunun 31.8.1967 günkü 80'inci oturumunda görüşülür. Rektör Vekili Prof. Dr. Lütfü Biran'ın Başkanlığında 18 üyenin katılımıyla ve tek maddelik bir gündemle yapılan toplantıda fakültenin yeni fakültede görev alacak öğretim üyelerinin listesi okunup onaylanır ve aynen kabul edilir. Ayrıca yeni alınan 48 kadronun da eşit olarak dağıtımı yani 24'ünün Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne tahsisi de karara bağlanır. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne öğrencilerin nakli de onların seçimine bırakılır, bu suretle 1967 kış sömestresine 903 öğrenci kaydedilir. Bunların 180'i yeni öğrencidir. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin ilk Dekanı olarak Prof. Dr. Celal Öker 5 Eylül 1967 tarihinde göreve başlar (Resim 23) [8, 16, 37, 53, 59, 62, 63]. Burada ilginç olan, İÜ Tıp Fakültesi adı ile faaliyet gösteren tek tıp fakültesinin bundan böyle İstanbul ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi adları ile tüm klinikleri ve kadroları açısından ikiye bölünmesinin söz konusu olmasına karşın, İstanbul Tıp Fakültesi öğretim üyelerinin kendilerini İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin devamı/asıl mirasçısı kabul ederek, Cerrahpaşa'nın 1967'de yeni kurulmuş bir fakülte olduğunu kayda geçirmeleri ve yıllarca bunun kabul edilmesidir. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, zamanla bir kısım binaları Belediye'den devralır, harcamanın büyük bir kısmını da Üniversite bütçesinden yaparak sürekli genişler. Bunun sonucunda Çapa grubu 1967'de Vakıf Gureba ile Cerrahpaşa grubu ise 1969'da Belediye ile olan ilişkisini tamamen bitirir (Resim 24, 25) [16].

Bu sırada her iki fakülte için asıl önemli olan, Bayezid'deki Merkez bina ile onun etrafında 1933 yılından beri yerleşmiş olan kliniksiz kürsü ve enstitülerin de her iki yerleşkeye taşınmalarıdır. 1969 yılı içerisinde, Cerrahpaşa'da şimdiki Nöroloji ve Fizik Tedavi bölümlerinin yer aldığı binaya Üniversitenin Merkez binasında bulunan kliniksiz bölümler taşınmaya başlar, Sağlık Kurulu'nun bulunduğu bölüm ve öğrenci yemekhanesi hizmete açılır, şu anda yıkımına başlanan bankanın üzerindeki katta Profesörler Kurulu ve okuma salonları açılır, aynı yıl hastane postanesi hizmete girer. 1972 yılında Nöroloji kliniğinin ek inşaatı tamamlanır, Hemşire ve Laborant Okulları kurularak Ebe Okulu ile birlikte eğitime başlanır, Merkez Laboratuvarı hizmete girer, Fakülte Merkez Kitaplığı faaliyete geçer. 1973 yılında Üniversite bünyesinde kurulan Edirne Tıp Fakültesi'ne öğretim elemanı yetiştirilmesi görevini de Cerrahpaşa Tıp Fakültesi üstlenir ve 1974-1975 akademik yılından başlayarak, 1982 yılına kadar, Edirne Tıp Fakültesi'ne alınan öğrencilerin tıp eğitimleri de Cerrahpaşa Tıp Fakültesi bünyesinde yapılır. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi kurulduktan sonra ihtiyaç duyulan yeni binaların yapımı

Resim 24. Fakültelerin ayrılması sırasında çizilen karikatürlerden gündeme gelir ve bir plan dahilinde inşaatlara başlanır. İlk inşasına başlanan binalar deniz tarafındaki İç Hastalıkları klinikleridir. İnşaatın A Blok denilen Dahiliye bölümü 1975'te tamamlanır. Bu bölümde yer alan iki dersane daha sonra Reşat Garan ve Celal Öker Amfileri olarak adlandırılır. Binaya taşınma 1976 yılında başlar, 1977-78 ders yılında tamamlanır. 1971 yılında Silivri Toplum Hekimliği Merkezi 'Toplum Sağlığı Enstitüsü' olarak kurulur. 1978-79 yılları içinde Temel Bilimler Kürsüleri, yeni yapılan Temel Bilimler Binasına taşınır ve aynı bina içinde daha sonra Ekrem Kadri Unat, Meliha Terzioğlu ve Talia Bali Aykan olarak adlandırılacak olan amfiler hizmete açılır. 1980 yılında çamaşırhane, gasilhane ve öğrenci yemekhanesi hizmete girer. Yine aynı yıl içinde Göz, KBB, Üroloji ve Dermatoloji Kürsüleri yeni yerlerine taşınır, Nöroloji ve Fizik Tedavi Bölümleri de şimdiki binalarında hizmete başlar. Gündüz Çocuk Bakımevi binası, Merkez Araştırma Laboratuvarı ve Merkez Kütüphane binası 1981'de tamamlanarak hizmete açılır, fakülte öğrenci işleri bürosu da yeni açılan Merkez Kütüphane binasına taşınır. 1982 yılında tıp eğitimi ve öğretiminde öğrencilere pratik bilgiler kazandırmak amacı ile Öğrenci Beceri Laboratuvarı hizmete girer, Merkez Kütüphane yanındaki alanda futbol, basketbol ve voleybol sahaları

Resim 25. Fakültelerin ayrılması sırasında çizilen karikatürlerden yapılır ve 1986 yılında aynı alanda kapalı spor salonu hizmete açılır. Cerrahi Bölümü, 1988 yılında Dahiliye bölümüne bitişik olarak inşa edilen Cerrahi Monoblok binasına taşınır. Tarık Minkari ve Adnan Salepçioğlu Amfileri bu binada yer alır. YÖK kararı ile 1984 yılında Cerrahpaşa Tıp Fakültesi içinde bir Tıbbi Biyolojik Bilimler Bölümü kurularak bölümün kurucusu olan Prof. Dr. Asım Cenani, Bölüm Başkanlığına atanır. Ne yazık ki bölüm 2003 yılında öğrenci alımı durdurularak kapatılır. 1987 yılında ise Türkçe Tıp Fakültesinin yanı sıra eğitim dili İngilizce olan bir İngilizce Tıp Programı açılarak aynı yıl içinde 50 kişilik öğrenci kontenjan ile eğitim ve öğretime başlanır. Programda, Dahiliye (onkoloji) bölümü öğretim Üyesi Prof. Dr. Uğur Derman, kurucu ve eğitim başkanı olarak görev yapar. Prof. Dr. Uğur Derman'ın 04.09.1994'teki ani vefatından sonra programın adı Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Uğur Derman İngilizce programı olarak değiştirilir. Yeni Dekanlık binası 1995'te tamamlanarak fakültenin idari birimleri bu binada hizmete başlar. 1996 yılı başında Dekanlık ve bağlı birimler tarafından boşaltılan eski dekanlık binası (şimdiki Müze binası)'na Hastane Başhekimliği, kırsal hekimlik stajını yürüten Toplum Hekimliği Uygulama ve Araştırma Merkezi ile Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Vakfı yerleştirilir. Aynı bina 2002 yılında Tıp Tarihi

ve Etik Anabilim Dalı'na tahsis edilir ve içinde 2004 yılında bir tıp tarihi müzesi 'Tıp Kültür Birimi' adı ile açılır. Müze, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 16.02.2006 tarihli onayıyla "Özel Müze" olarak, yönergesi ise 2007 yılında İ.Ü. Senatosu'nda kabul edilerek Tıp Tarihi Müzesi adıyla tescil edilir [8, 37, 59, 64]. O dönemde Prof. Dr. Nil Sarı başkanlığındaki Anabilim Dalı'nın çalışanları ve lisansüstü öğrencileri ile 2002-2004 yılları arasında ilk düzenlenmesi yapılan müzenin koleksiyonu Tıp Tarihi ve Deontoloji Kürsüsü'nün kurucusu Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver'in kürsüye bıraktığı büyük mirasın üzerine eklenenlerle geliştirilir. Binası ve koleksiyonu Cerrahpaşa'ya ait olan, işletmesi İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne verilen müze binasının hizmete girebilmesi için yıllardır geçirdiği büyük restorasyon çalışmasının tamamlanması bekleniyor.

6 Kasım 1981 tarihinde yürürlüğe giren 2447 sayılı Yüksek Öğretim yasası uyarınca Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Kürsüleri Anabilim Dallarına dönüşür.

YÖK Yasasının düzenlenmesi sırasında 1982 yılındaki ÜAK toplantısında Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin İstanbul Üniversitesi'nden ayrılarak başka bir üniversiteye bağlanması da ilk kez gündeme gelir. Birçok görüş ortaya atılır. Sıra karara geldiğinde YÖK Başkanı Prof. Dr. İhsan Doğramacı 'İstanbul Üniversitesi'nden olanlar elini kaldırsın' der. Kuruldakilerin büyük çoğunluğu ellerini kaldırınca Doğramacı; 'İstanbul Üniversitesi Türkiye'nin Sorbon'udur, oraya dokunmak yok' diyerek tartışmayı kapatır [8].

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi dönemi

Ancak aynı konu 36 yıl sonra 21 Nisan 2018'de bu kez akademi ya da YÖK bünyesinde hiç tartışılmadan gündeme gelir ve fakülte bünyesinden tek yürek olarak yükselen tüm itirazlara, kararı durdurma çabalarına karşın 9/5/2018 tarih ve 7141 sayılı 'Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun' Ek Madde 182'de yer alan;

"İstanbul'da İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur. Bu Üniversite;

- İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Orman Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Mühendislik Fakültesi ile Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Diş Hekimliği Fakültesi, İktisat Fakültesi, İşletme Fakültesi ile Eczacılık Fakültesinden,
- İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sağlık Hizmet-

leri Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ormancılık Meslek Yüksekokulu, Veteriner Fakültesi Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Veterinerlik Meslek Yüksekokulu, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu ile yeni kurulan Yabancı Diller Yüksekokulundan,

- İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Adli Tıp Enstitüsü, Kardiyoloji Enstitüsü, Nörolojik Bilimler Enstitüsü, Akciğer Hastalıkları ve Tüberküloz Enstitüsü ve Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden, oluşur" ibareleri ile yeni kurulan İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa bünyesine alınır.

İstanbul Üniversitesi'nden ayrılarak yeni kurulan İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa'nın ilk Rektörü olarak Prof. Dr. Nuri Aydın atanır [65]. Bu bağlamda Cerrahpaşa Tıp Fakültesi eğitim-öğretim faaliyetlerini, 18 Mayıs 2018'den itibaren İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa'ya bağlı olarak sürdürmektedir.

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, tüm kadrosu ile birlikte bu ayrılmadan dolayı oluşan yaralarını birlik ve bütünlük içinde sarmaya ve ayrıca bu süreçte yıpranma ve deprem riski nedeniyle işlevsizleşen, hasar gören binaların yerinde dönüştürülebilmesi için zorlaşan koşullara uyum sağlamaya çalışıyor (Resim 26-31).

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin kuruluş tarihi değişikliği

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi tarihindeki önemli olaylardan bir diğeri de 1967'de İstanbul Üniversitesi'nin ikiye ayrılmasından 2019'a kadar, logosunda ve tüm kayıtlarda hatalı olarak 1967 olarak yer alan kuruluş tarihinin, 1827 olarak düzeltilmesidir. Bu yönde Prof. Dr. Gülten Dinç tarafından verilen, 22.05.2019 tarih ve 78237 sayılı "Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin kuruluş tarihinin değiştirilmesi konusundaki gerekçeli teklif" üzerine, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Senato-

Resim 26. Kadın Doğum, Çocuk Hastalıkları ve bankanın yanından Dahiliyeye giriş

Resim 27. Dahiliye Binası

Resim 30. Genel Cerrahi Binası

Resim 28. Dahiliye ve Cerrahi binalarının arkadan görünüşü

Resim 31. Temel Tıp Bilimleri Binası

Resim 29. Kan Bankası'nın önünden Radyoloji ve Dahiliyeye giden yol

su'nun 04.07.2019 tarihinde yapılan 14 sayılı toplantısında alınan kuruluş tarihinin 1827 olarak düzeltilmesi yönündeki 22 nolu karar oybirliği ile kabul edilir (Bkz. Ek: 1). Böylece Cerrahpaşa Tıp Fakültesi artık gerçekte olduğu gibi kâğıt üzerinde de derin tarihsel kökenleri ile birleşmiş olur [66].

Tıphane'den Cerrahpaşa'ya Tıp Fakültesi Dekanları:

1933'e kadar (Tıphane, Mekteb-i Tıbbiye, Darülfünun Tıp Fakültesi Nazır, Müdür ve Reisleri)

Tıbbiye 1827 ile 1909 arasında merkezi idareden tayin edilen ve doğrudan emir kumanda zincirine bağlı nazır veya müdürlerle idare olunur. 1827'de açılan Tıphane-i Amire'de bugünkü Dekan unvanı karşılığında görev yapan Tıbbiye Nazırı veya Müdürler: Mustafa Behçet Efendi, Abdülhak Molla, Hayrullah Efendi, İsmail Paşa, Cemalettin Efendi, Salih Efendi, Arif Efendi, Marko Paşa, Saip Paşa vd.. gibi kişiler 1909' kadar doğrudan tayinle gelirler. 1909'da Sivil ve Askeri Tıbbiye'nin Tıp Fakültesi çatısı altında birleşmesiyle ilk Dekan Müderris Dr. Cemil [Topuzlu] (1909-1912), Müderris Dr. Besim Ömer [Akalin] (1912-1913), Müderris Dr. Ziya Nuri [Birgi] (1913-1917), Müderris Dr. Akil Muhtar [Özden] (1917-1921), daha sonra yine Müderris Dr. Ziya Nuri [Birgi] (1921-1923), Müderris Dr. Vasfi Bey (1923-1924), Müderris Dr. Nurettin Ali [Berkol] (1924-1927), Müderris Dr. Neşet Ömer [İrdelp] (1927-1929), Müderris Dr. Süreyya Ali [Kayacan]

(1929-1931), Müderris Dr. Tevfik Recep [Örensoy] (1931-1933) seçimle iş başına gelirler [37].

1933'ten 1967'ye kadar (İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanları)

- Ord. Prof. Dr. Tevfik Salim Sağlam (1933-1934),
- Ord. Prof. Dr. Nurettin Ali Berkol (1934-1939),
- Ord. Prof. Dr. Kemal Atay (1939- 1943),
- Ord. Prof. Dr. Fahri Arel (1943-1946).
- Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel (1946-1948),
- Prof. Dr. Ziya Öktem (1948-1950),
- Prof. Dr. Kâzım İsmail Gürkan (1950-1951),
- Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli (1951-1953), (1957-1959), (1962-1964), (1964-1965),
- Prof. Dr. İhsan Şükrü Aksel (1953-1955),
- Prof. Dr. Arif İsmet Çetingil (1955-1957),
- Prof. Dr. Ömer Özek (1959-1960),
- Prof. Dr. Halit Ziya Konuralp (1960-1962),
- Prof. Dr. Cihat Abaoğlu (1965-1966), (1966-1968) [37]

1967'den 2018'e kadar (İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dekanları)

- Prof. Dr. Celal Öker (14 Eylül 1967-02 Ekim 1969)
- Prof. Dr. Osman Barlas (02 Ekim 1969-17 Eylül 1971)
- Prof. Dr. Hikmet Altuğ (17 Eylül 1971-18 Eylül 1973)
- Prof. Dr. Cem'i Demiroğlu (18 Eylül 1973-20 Eylül 1976, 20 Eylül 1976-20 Eylül 1979)
- Prof. Dr. Bülent Berkarda (29 Eylül 1979-26 Ağustos 1982)
- Prof. Dr. Nurettin Sözen (26 Ağustos 1982-10 Ocak 1983)
- Prof. Dr. Şefik Kayahan (10 Ocak 1983-07 Mart 1986)
- Prof. Dr. Faruk Yenel (29 Ağustos 1986-08 Mart 1991)
- Prof. Dr. Osman Hürol İnel (12 Mart 1991-12 Mart 1994)
- Prof. Dr. Nafi Oruç (21 Mart 1994-09 Temmuz 1996)
- Prof. Dr. Ahmet Nejat Özbal (29 Ağustos 1996-29 Ağustos 1999, 30 Eylül 1999-30 Eylül 2002)
- Prof. Dr. Fikret Sipahioğlu (25 Ekim 2002-29 Haziran 2005)
- Prof. Dr. Özgün Enver (07 Şubat 2006-14 Haziran 2006)
- Prof. Dr. Halil Yanardağ (15 Haziran 2006-14 Haziran 2009)
- Prof. Dr. Özgün Enver (14 Haziran 2009-08 Şubat 2016)
- Prof. Dr. Alaattin Duran (09 Şubat 2016-25 Mayıs 2018)
- Prof. Dr. Mahmut Ak (Vekâleten) (26 Mayıs 2018-16 Temmuz 2018) [66]

2018'den bugüne kadar (İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dekanları)

- Prof. Dr. Nuri Aydın (Vekâleten) (16 Temmuz 2018-08 Kasım 2018)
- Prof. Dr. Mustafa Sait Gönen (08 Kasım 2018 – Devam ediyor) [67]

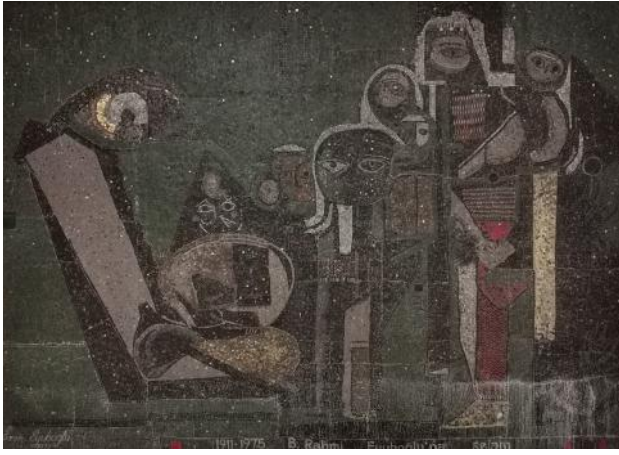
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi içinde bulunan ya da sınır komşuluğu yapan tarihi yapılar:

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi yerleşkesi günümüzde, tarihi değeri haiz birçok yapıya ev sahipliği ya da sınır komşuluğu yapmaktadır. Bu yapılar şunlardır:

1. Esekapı Külliyesi (Bizans Kilisesi, İsa Kapısı ya da İbrahim Paşa Medresesi) ve Esekapı (İsa Kapı) Mescidi (Yerleşkenin Kuzeybatısında, şu anda Yeşilay Danışmanlık Merkezi; YEDAM olarak faaliyet gösteriyor)
2. Kadem-i Şerif Tekkesi ve Çeşmesi (Yerleşkenin Güneyinde, şu anda İsrâ Uluslararası Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği olarak faaliyet gösteriyor)
3. Haydar Kethüda Camii (Yerleşkenin Kuzeyinde, Kocamustafapaşa Caddesi'nde),
4. Beyazıd-ı Cedid (Etyemez) Camii (Yerleşkenin Güneyinde)
5. Kasap İlyas Camii (Yerleşkenin Güneyinde)
6. Çavuşzade Cami (Yerleşkenin içinde, Çocuk Hastalıkları binasının altında)
7. Şah Sultan Camii (Yerleşkenin içinde, yıkılan Kütüphane binası ile Yemekhane binası arasında)
8. Yahya Efendi Çeşmesi (Yerleşkenin içinde, Nöroloji binasına inen yolun solunda)
9. Ahmed Ağa Çeşmesi (Yerleşkenin Kuzeybatısında, Esekapı Mescidi avlu duvarında)
10. Muhasip Besim Ağa Çeşmesi (Yerleşkenin içinde, Çavuşzade Camii'nin Güneydoğu köşesinde)
11. Nefise Hanım Çeşmesi (Yerleşkenin Güneyinde, Org. Abdurrahman Nafiz Gürman Caddesi'nde)
12. Dayı Ömer ve Nafia Çeşmesi (Yerleşkenin içinde, Cerrahi binasının arkasında)
13. Sultan Suyu Çeşmesi (Yerleşkenin içinde, Yemekhaneye giden yolun başında, solda)

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi içindeki sanat eserleri

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi bünyesinde pek çok da sanat eseri barındırır. Özellikle 1970'li yıllarda yeni binalar yapılırken birincisi Temel Tıp Bilimleri binasının girişine Seramik sanatçısı Filiz Özgüven tarafından yapılan (1977) seramik, ikincisi ise Dahiliye binası Reşat Garan ve Celal Öker amfilerinin önündeki alana Ressam ve Mozaik sanatçısı Eren Eyüboğlu tarafından Bedri Rahmi Eyüboğlu anısına yapılan (1977) mozaik panolar bunların en değerlileri arasındadır (Resim 32). Ne yazık ki Temel Tıp Bilimleri binasının yıkılışı sırasında, Filiz Özgüven tarafından yapılmış olan seramik pano koruna-

Resim 32. Dahiliye binası Reşat Garan ve Celal Öker amfilerinin önündeki alana Eren Eyüboğlu tarafından 1977'de yapılmış olan mozaik pano

Resim 33. Yıkılan Temel Tıp Bilimleri binasının girişine Filiz Özgüven tarafından 1977'de yapılmış olan seramik pano

Resim 34. Yeni Temel Bilimler Amfileri, yıkılan Temel Tıp Bilimleri binasının kalıntıları ve Çocuk Hastalıkları Prefabrik Binasının arasından Dahiliye binasının görünümü

mamış ve bina ile birlikte yoklara karışmıştır (Resim 33, 34). Fakültenin birçok biriminde tablo, seramik ve hey-

kel tarzı eserler bulunmakla birlikte en büyük sanat koleksiyonu Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver'in Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı'na miras bıraktığı; kendi çizdiği, satın aldığı ya da ünlü ressamlar tarafından kendisine hediye edilen suluboya, yağlıboya, hat ve minyatür sanatına ait çok değerli eserlerden oluşan koleksiyondur. Bu değerli miras Tıp Tarihi Müzesi'nin kuruluşu esnasında tümüyle bu birime aktarılmıştır.

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi tarafından Atatürk'ün doğumunun 100. Yılı Anısına eski Cerrahi ve acil binalarının arkasındaki Temel Tıp Bilimleri binasına bakan yeşil alana 1981 yılında yaptırılan Atatürk Anıtı da yerleşkedeki sanat ürünlerinden biridir.

Hakem Değerlendirmesi: Bu makale Editörler Kurulu'nun davetiyle hazırlandığından bilimsel değerlendirmesi Editörler Kurulu tarafından yapılmıştır.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: This manuscript was prepared by the invitation of the Editorial Board and its scientific evaluation was carried out by the Editorial Board.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

1. Tunca ES, Alper B. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi yerleşkesi sınırları içinde bulunan tarihi yapılar. Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları 2017; 23: 9-43.
2. Halaçoğlu HY. Cerrah Mehmed Paşa. TDV İslam Ansiklopedisi 1993; 7: 415.
3. Çobanoğlu AV. Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı 1994; 2: 411-3.
4. Danişmend İH. İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi. Türkiye Yay 1972; 3: 59, 186, 191-2.
5. Altıntaş A. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi. Ülker Erke'nin yorumu ve fırsatıyla Türkiye'de tarihi sağlık kurumları. İçinde. Ed.: Nil Sarı. İst., 2002; 127-9.
6. Üzümeri ME, Dinçer S, Kazancı S. Türkiye Ansiklopedisi 1956; 1: 562.
7. Danişmend İH. İzahlı Osmanlı Tarihi kronolojisi. 1971; 5: 27.
8. Altıntaş A. Hastahanedeki Fakülteye Cerrahpaşa; 44. Yıl Anısına. 2011; 63, 130, 168-76.
9. Sarı N, Zülfikar MB. Tarihle içiçe bir eğitim kurumu: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi. Tıp Tarihi Araştırmaları 1990; 4: 41-60.

10. Ergin ON. Müessesat-ı Hayriyye-i Sıhhiye Müdiriyeti. İst., 1327 (1911), Matbaa-i Arşak Garoyan s. 56.
11. Yıldırım N. İstanbul'un Sağlık Tarihi. 2010; 208-9, 262-74.
12. Altıntaş A. Cerrahpaşa Hastanesi. Türk tıp eğitiminin önemli adımları. İçinde. Ed.: HH Hatemi, A Altıntaş. İst., 2006, CSA Global Publishing, 241-2.
13. Gürkan Kİ. Cerrahpaşa Hastanesi tarihçesi. Cerrahpaşa Tıp Bült 1967; 1: 9-54.
14. Yıldırım N. Kolera Salgınıyla Doğan Hastane. Modern Hastane, 1999; 4: 18-19.
15. Erişim linki: <https://kvvmgm.ktb.gov.tr/TR-44027/istanbul-cerrahpasa-tip-fakultesi-tip-tarihi-muzesi.html> (Erişim: 13.11.2019).
16. Göksoy HA, Erez S. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi 1967-1976. 1976; 7-13.
17. Basa SN. Cerrahpaşa Hastanesi. Cerrahpaşa Tıp Bült 1967; 1: 55-9.
18. Gazi Hz. Hastaneleri ziyaret ettiler: Reisi Cumhur hazretlerinin ziyaretleri, Gazi Hz. Dün Cerrahpaşa Hastanesi'ni gezdiler. Cumhuriyet Gz., 15 Kanunu Evvel 1930, Pazartesi.
19. Gazi Hz. Dün İstanbul Hastanelerini gezdiler. Vakıt Gz., 15 Kanunu Evvel 1930, Pazartesi.
20. Büyük Reisimiz Dün Cerrahpaşa, Haseki Hastanelerini Gezdi. Milliyet, 15 Kânunuevvel 1930, Pazartesi.
21. Çanak E. Atatürk'ün Yurt Gezilerine Bir Örnek: 1930-1931 Gezisi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi 2016; 4: 128-78. **[CrossRef]**
22. Manizade MD. 65 yıllık Cerrahpaşa Hastanesi; 39 yılda duyduklarım ve gördüklerim. Matematik Araştırma Enst Bs 1976; 9-13, 15.
23. Başağaoğlu İ. Atatürk'ü Cerrahpaşa'da anmak. 2012; 3-4.
24. Yıldırım N. Tıphane-i Amire ve Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'den İstanbul Tıp Fakültesi'ne 1827-1933. Betim Kitaplığı, 2019; 13, 17, 23-37, 103-4, 121-3, 133-7, 147, 160-1.
25. Ergin O. İstanbul Tıp Mektepleri, Enstitüleri ve Cemiyetleri. İÜ Tıp Tarihi Enst Yay 1940; 1-3.
26. Ergin O. Türkiye Maarif Tarihi. Eser Mtb 1977; 1-2: 334-6.
27. Altıntaş A. Çağdaş tıp eğitiminin başlaması. Türk Tıp Eğitiminin Önemli Adımları. İçinde. İst., 2006, CSA Global Publishing, 56-60.
28. Uzluk FN. Türk Tıbbiyesinin 748. Yıldönümü dolayısıyla Hekimbaşı Mustafa Behçet; zati, eserleri üstüne bir araştırma. Ankara, 1954, AÜ Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Enst. Yay., s. 52-5.
29. Özbay K. Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastaneleri. İstanbul Mtb 1976; 2: 41-4, 58-67, 113, 118-33.
30. Ünver AS. Cerrahane-i amire, Tıp Dünyası 1931; 7: 1460-8.
31. Ataç A. 14 Mart 1827'de açılan tıp okulunun açılışı ile ilgili dört belge. YTTA 1996-97; 2-3: 242-57.
32. Altıntaş A. Tıphane'de eğitim. Hzl.: H Hatemi, A Altıntaş. Türk Tıp Eğitiminin Önemli Adımları. İçinde. CSA Global Publishing, 2006; 61-6.
33. Etker Ş. Cerrahpaşa'da bir 'Ders-i İftitahi' 11 Teşrinievvel 1925. Osmanlı Bilimi Araştırmaları 2006; 7: 113-34.
34. Ülman YI. Galatasaray Tıbbiyesi; Tıbbiye'de modernleşmenin başlangıcı. İst. Bilgi Üniv. Yay 2017; 29-35.
35. Şehsuvaroğlu BN. Türkiye'de Tıp Öğretimi. İÜ Tıp Fakültesi Mecmuası 1959; 22: 735-52.
36. Ülman YI. Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahâne'de eğitim, 1838-1848. Hzl.: H Hatemi, A Altıntaş. Türk Tıp Eğitiminin Önemli Adımları. İçinde. CSA Global Publishing, 2006; 71-6.
37. Kazancıgil A. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültelerinin (İstanbul-Cerrahpaşa) tarihçesi Türkiye'de çağdaş tıp eğitiminin başlangıcı. Tıp Tarihi Araştırmaları 1999; 9: 254-309.
38. Sarı N. Mekteb-i Tıbbiye (1827-1909). Kuruluşundan günümüze Cerrahpaşa Tıp Fakültesi 1827-1967-2007. İçinde. Ed. N Sarı, Z Özyayın, B Akgün. Nobel Tıp Kitabevleri 2009; 7-28.
39. Şehsuvaroğlu BN. Türk İstanbul'da tıp öğretimi. Türk İstanbul'da Tıp Öğretiminin 500. Yılı. İçinde. Fen Fak Mtb 1971 36-57.
40. Hatemi H. Ülman YI. Bir bilim dili mücadelesi ve Tanzimat. Hzl.: H Hatemi, A Altıntaş. Türk Tıp Eğitiminin Önemli Adımları. İçinde. CSA Global Publishing 2006; 125-52.
41. Sarı N. Cemiyet-i Tıbbiye-i Osmaniye ve tıp dilinin Türkçeleşmesi akımı. Osmanlı İlmî ve Mesleki Cemiyetleri. İçinde. Ed.: E İhsanoğlu. İÜ Edebiyat Fakültesi-IRCI-CA Yay 1987; 121-42.
42. Unat EK. Osmanlı İmparatorluğunda Fransızca tıp öğretim ve Türkiye Cumhuriyeti'nde İngilizce yükseköğretim. Cerrahpaşa Tıp Bült 1972; 5: 219-33.
43. Unat EK, Samastı M. Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye (Sivil Tıp Mektebi) 1867-1909. İÜ Cerr Tıp Fak Yay 1990; 14: 35.
44. Unat EK. Osmanlı Devleti'nde tıp cemiyetleri. Osmanlı İlmî ve Mesleki Cemiyetleri. İçinde. Ed.: E İhsanoğlu. İÜ Edebiyat Fakültesi-IRCI-CA Yay 1987; 85-110.
45. Altıntaş A. Tıp eğitimi 14 Mart Tıp Bayramı. Tıp Tarihi ve Tıp Etiği ders kitabı. İçinde, İÜ Cerrahpaşa Tıp Fak Yay 2007; 225-38.
46. Erel M. 120 yıllık tıbbiyemizin tarihine bir bakış İÜ Tıp Tarihi Enst Yay 1947; 10.
47. Unat EK. Kadırga'daki Tıp Fakültesi. Cerrahpasa Med J 12: 210-20.
48. Altıntaş A. Topkapı Sarayı'nın önemli bir mevkii Gülhane ve Türk Tıp Tarihindeki yeri. Hzl.: H Hatemi, A Altıntaş. Türk Tıp Eğitiminin Önemli Adımları. İçinde. CSA Global Publishing 2006; 202-7.
49. Ataç A. Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nin kuruluşu. Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay 1996; 36-89.
50. Dölen E. II. Meşrutiyet Döneminde Darülfünun. Osmanlı Bilimi Araştırmaları 2008; 10: 1-46.
51. Unat EK. Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin son yılı. Cerrahpasa Med J 1984; 15: 171-82.
52. Erdemir AD. Haydarpaşa Tıp Fakültesi'nin (1903-1933) Türk tıp tarihindeki yeri ve bazı orijinal belgeler. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı 1992; 6-15.

53. Unat EK. İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi'nin kuruluşundan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin kuruluşuna. Cerrahpaşa Tıp Fak Derg 1973; 4: 326-37.
54. Etker Ş, Dinç G. Cumhuriyet'in İlk Kadın Cerrahları; Dr. Suat Rasim, Dr. Fitnat Celal ve Dr. İffet Naim Hanımlar. Sağlık Alanında Türk Kadını; Cumhuriyet'in ve Tıp Fakültesi'ne Kız Öğrenci Kabulünün 75.Yılı. İçinde. Ed.: Nuran Yıldırım. Novartis 1998; 48-59.
55. Dölen E. Türkiye Üniversite Tarihi 2; Cumhuriyet döneminde Osmanlı Darülfünunu (1922-1933). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay 2010; 157-66.
56. Kanun No: 2252, Kabul Tarihi: 31 Mayıs 1933.
57. Dölen E. Türkiye Üniversite Tarihi; İstanbul Üniversitesi 1933-1946. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay 2010; 4: 38-50.
58. Dinç G. Friedrich Dessauer's (1881-1963) Contributions to the Development of Radiotherapy in Turkey. Radioterapy and Oncology 2007; 82: 239-42. **[CrossRef]**
59. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi tarihçe ve gelişimi. Eğitim ve sağlık hizmetlerinde 140+30 yıl, 1967-1997: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi. İçinde. İst., 1997, Üniform Mtb., s. Giriş bl.
60. Minkari T. 1923'den 1998'e Cerrahpaşa'da cerrahi. Cerrahpaşa Med J 1998; 29: 13-22.
61. Göksoy E. Darülfünun Tıp Fakültesi 1. Seririyat-ı Hariciye'den İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı'na: Kuruluşunun 100. Yılı (1909-2009). Ulusal Cerrahi Dergisi 2009; 25: 181-90.
62. Vural S. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin kuruluş günleri. Cerrahpaşa Med J 1989; 20: 127-37.
63. Özyayın Z. İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi (1909-1933) İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1933-1967). Kuruluşundan günümüze Cerrahpaşa Tıp Fakültesi 1827-1967-2007. İçinde. Ed. N Sarı, Z Özyayın, B Akgün. Nobel Tıp Kitabevleri 2009; 29-63.
64. Erişim linki: <https://istanbulc.edu.tr/tr/content/muze-ve-sergi-alanlarimiz/cerrahpasa-tip-tarihi-muzesi> (Erişim: 01.11.2019)
65. Erişim linki: <https://www.istanbul.edu.tr/tr/haber/istanbul-universitesi-cerrahpasaya-prof-dr-nuri-aydin-rektor-olarak-atandi-43007700780046005400300069005F006E00780034003100> (Erişim: 16.01.2020)
66. Erişim linki: <https://istanbulc.edu.tr/tr/haber/cerrahpasa-tip-fakultesinin-kurulus-tarihi-1827-olarak-duzeltildi-680071007800530049007600480036006300440067003100> (Erişim 05.11.2019).
67. Erişim linki: <https://cerrahpasa.istanbulc.edu.tr/tr/content/gecmisten-bugune-dekanlarimiz/gecmisten-bugune-dekanlarimiz> (Erişim: 05.11.2019)

Ek 1. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin Kuruluş Tarihinin 1827 Olarak Düzeltilmesi Konusunda Gerekçeli Teklif

Osmanlılarda tıp eğitimi genelde temel eğitim kurumu olan medrese ya da darüşşifalarda verilirdi. Buralarda hekim adaylarına teorik ve pratik bilgiler, usta-çırak usulüyle öğretilirdi. Bu nedenle de tıp medreselerinden ve darüşşifalardan yetişenlerin ruus denilen diplomaları da örneğin Fatih ya da Süleymaniye Medresesi adına verilmez, bu medreseyi yöneten müderris adına düzenlenirdi. İşte bu nedenle ülkemizde çağdaş tıp eğitiminin dayandığı temeli belirlemek gerektiğinde belirli kişiler tarafından verilen bir eğitimden değil, kurumsal bir yapıdan kaynaklanan ve sürekliliği olan bir eğitimden söz etmek gerekir.

Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nde sistemli/modern tıp eğitiminin başlangıcı Sultan II. Mahmut tarafından 14 Mart 1827'de Şehzadebaşı'ndaki Tulumbacıbaşı Konağı'nda açılan ve kısaca Tıphane denilen Tıphane-i Amire'ye dayanır. Sultan II. Mahmut 1826 yılında, askeriye modernize etmek amacıyla düzeni bozulmuş olan yeniçeri ordusunu ortadan kaldırıp Asakir-i Mansure-i Muhammediye adı ile yeni bir ordu kurar. Tabii ki bu yeni orduya hizmet verecek olan hekim ve cerrahlar da artık çağdaş bir sistem ve kurumsal bir yapı içinde eğitilmeli ve yetiştirilmelidir. İşte bu gereksinim nedeni ile Sultan II. Mahmut ve Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi eli ile kurulan Tıphane'de ordunun ihtiyacı olan hekim ve cerrahlar yetiştirilmeye başlanır. Burada başlayan tıp eğitimi bu alandaki kurumsallaşmanın, modern denilebilecek bir tıp eğitiminin de başlangıcını simgeler ve aralıksız olarak gelişerek yani sürekliliğini koruyarak günümüze ulaşır. Bunun anlamı; artık planlı ders programları ile uzmanlaşmış öğretim elemanları bulunan ve kurum adına diploma verilen bir sistemin yürürlüğe girmesidir.

Okulun açılış günü olan 14 Mart, 1919 yılından itibaren ülkemizde Tıp Bayramı olarak kutlanır. Tıphane'de öğrenciler; önce okuma-yazma daha sonra Türkçe ve Arapça grameri ile İtalyanca ve Fransızca öğrenirler. Sonraki yıllarda doğa tarihi, kimya, botanik, tıbbi bitkiler konularında ders alırlar. Bunu anatomi, fizyoloji dersleri izler, öğrenciler kurşun çıkarma, amputasyon, kırık ve çıkıkların yerleştirilmesi, yara pansumanı gibi operasyonları da öğrenirler. 1841'e kadar kadavra üzerinde diseksiyon yapmak yasak olduğundan anatomi derslerini modeller üzerinde görürler. Bu dönemde okula sadece Müslümanlar kaydedilir.

1832 yılında Tulumbacıbaşı Konağı'nda orduya acilen ve daha kısa sürede cerrah yetiştirmek amacı ile açılan Cerrahane-i Mamure 1833'te, Tıphane ise 1836 yılında Topkapı Sarayı civarındaki Otlukçu kışlasına taşınır ve iki okul burada birleştirilir. Bu tıp okulu 1838'de Galatasaray'ındaki Enderun Ağaları Mektebi'ne (günümüzdeki Galatasaray Lisesi) taşınır ve Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i

Şâhâne (Askeri Tıbbiye) adını alır. 1839'da II. Mahmut'un vefatı üzerine tahta Sultan Abdülmecid geçer. Bu dönemde toplumda geniş çaplı reformların uygulamaya konulması anlamına gelen Tanzimat Fermanı (1839)'nın ilanı ile eş zamanlı olarak tıp eğitiminde de yeniden yapılanma çalışmaları başlatılır. Okulun yeniden yapılanmasını organize etmek üzere Viyana'dan Dr. Karl Ambros Bernard (1808-1844) davet edilir. "Muallim-i Evvel" (başmuallim, klinik direktörü) olarak görevlendirilen Dr. Bernard, mezun olduğu Viyana'daki Josephinum Askeri Tıp-Cerrahi Akademisi (Josephinische medizinisch-chirurgischen Akademie) ders programından esinlenerek yeni bir eğitim programı hazırlar. Bu okula öncelikle Osmanlı Devleti'nde mevcut bütün dinlere, mezheplere mensup öğrenciler kabul edilmeğe başlanır. Bu dönemde okulun eğitim dili Fransızca olur. Öğretim kadrosu Avrupa tıp fakültelerinden mezun hekimler ile zenginleştirilir. Özellikle Avusturya'dan gelen Dr. Bernard'ın çabaları ile tıbbi diseksiyon yapma izninin alınması (1841), okul bünyesinde müzeler, laboratuvarlar, botanik bahçesi, kütüphane ve matbaanın kurulması gibi birçok yenilikler bu dönemde ortaya konulur. Ancak kuruluşu için büyük emek harcanan bu okul, sahip olduğu tüm binalarla birlikte 11 Ekim 1848'deki ünlü Beyoğlu yangınında kül olur ve eğitime ertesi yıl, Halicioğlu'ndaki Humbarahane Kışlası'nda devam edilir (1849).

Tıbbiye bundan sonra da birkaç yer değiştirir; önce Hasköy'deki Gergeroğlu Konağı'na, 1866'da ise Sirkeci'deki Demirkapı Kışlası'na nakledilir. Türkçe eğitim veren ilk sivil tıp okulu olan Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye 1867'de açılır ve 1870 yılında da Askeri Tıp Okulu yani Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye'deki tıp eğitimi Türkçeleştirilir. Demirkapı kışlasının da giderek yetersiz kalması nedeniyle tasarımı Mimar Alexandre Vallaury ve Raimondo D'Aronco'nun yaptığı Haydarpaşa'daki yeni Tıbbiye binasının inşasına 1895'te başlanır. Askeri (Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane) ve sivil tıbbiye (Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye) 1903 yılından itibaren inşası tamamlanan Haydarpaşa'daki binaya taşınır. 1909'dan itibaren ise her iki tıp okulu, Tıp Fakültesi (Darülfünun-ı Osmani Tıp Fakültesi/İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi) adı altında resmen birleştirilir.

Tıp Fakültesi 1933'e kadar Haydarpaşa'daki yeni binada kalır. 1933 üniversite reformuyla ise adı İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi olarak değiştirilir ve fakültenin İstanbul tarafına (Beyazıt) nakline karar verilir. 31 Mayıs 1933'te yürürlüğe giren, İstanbul Darülfünunu'nun İlgasına ve Maarif Vekâleti'nce Yeni Bir Üniversite Kurulmasına Dair 2252 Sayılı Kanun gereğince İstanbul Darülfünunu lağvedilerek yerine İstanbul Üniversitesi kurulur. Bu kanunun 4. maddesi ile Tıp Fakültesi'ne İstanbul'da bulunan hastanelerden yararlanma hakkı verilir. Tıp Fakültesi, Darülfünun merkez

binasına (Beyazıt'taki eski Harbiye Nezareti/günümüzde İstanbul Üniversitesi Merkez Binası) taşınır, hemen yanındaki Bekirağa Bölüğü binası anatomi bölümü olarak kullanılmak üzere onarılıp donatılır. Klinik eğitim ise Cerrahpaşa, Haseki, Şişli Etfal, Vakıf Gureba ve Bakırköy Emraz-ı Akliye Hastanelerinde yürütülmeye başlanır.

İstanbul Üniversitesi'ndeki tıp eğitimi 1967 yılına kadar tek Tıp Fakültesi ile sürdürülür. 1967 yılında alınan bir karar ile bu tek tıp fakültesi; İstanbul Tıp Fakültesi ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi olarak ikiye ayrılır. Cerrahpaşa Hastanesi'ne ait klinikler Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne devredilir, İstanbul Tıp Fakültesi ise faaliyetlerine Çapa'daki kampüste devam eder. Yani İstanbul Üniversitesi bünyesinde, tıp fakültesinin yanı sıra ikinci bir tıp fakültesi açılmaz; var olan fakülte iki yeni isimle ve mevcut öğretim üyelerinin tercihlerine önce-

lik verilerek oluşturulan kadrolarla ikiye bölünür. Bu açıdan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi 1967 yılında İstanbul Üniversitesi içinde açılan yeni ya da ikinci bir tıp fakültesi değil, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin ikiye bölünmesi sonucunda oluşan iki fakülleden biridir. Bu bağlamda kuruluş tarihinin de 1967 değil, İstanbul Tıp Fakültesi gibi 1827'ye dayandığı ve akademik bir süreklilik içinde gelişerek günümüze ulaştığı rahatlıkla söylenebilir.

Tüm bu nedenlerle Fakültemizin logosunda yer alan 1967 tarihinin 1827 olarak değiştirilmesini teklif ediyor ve gereğini saygılarımla arz ediyorum.

22.05.2019

Prof. Dr. Gülten DİNÇ

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Başkanı